

PHARMARHYTHM

2017-18

generic drug
pharmaceutical
medicine
prescription
health
painkiller
treatment
pharmacy
science
hospital
pharmacist
disease
antioxidant
medicinal
narcotic
addiction
help
bottle
pharmacology
cure
laboratory
doctor
illness
pediatrician
relief
medication
therapy
capsule
sickness
conception
vibamin
sick
hurt
dope
healthy
antibiotic
lifestyle
tablet
addictive
expensive
healthcare
prevention
recovery
vitamins
herbal
pharmaceutics
white
pill
chemical
insurance
remedy
headache
care
dosage
container
supplement
dose
medicament
antioxidants
blister
object
medical

प्रधानमंत्री
भारतीय
जन औषधि
परियोजना

BHARATI VIDYAPEETH
COLLEGE OF PHARMACY, KOLHAPUR

भावपूर्ण श्रद्धांजली

डॉ.पतंगराव कदम साहेब,

संस्थापक, भारती विद्यापीठ

(१९४४ -२०१८)

Art by: Vishwajeet Kore

कर्मयोगी : डॉ.पतंगराव कदम साहेब

कुणाही माणसाला एका जन्मात शक्य नाही असे प्रचंड काम करणारा प्रतापी महापुरुष म्हणजे डॉ.पतंगराव कदम साहेब. शुक्रवारी रात्री मुंबईच्या लीलावती रुग्णालयात त्यांनी अखेरचा श्वास घेतला आणि सोनसळचा सोनहिरा पंचत्वात विलीन झाला. एखादा माणूस गेल्यावर दुःख हे होतेच पण तो माणूस सुपरमॅन असेल आणि त्याच्या प्रत्येक वृत्तीला मानवतेचा स्पर्श असेल तर त्या दुःखाला परिसीमा नसते. म्हणूनच डॉ. पतंगराव कदम साहेबांच्या निधनाने महाराष्ट्र हळहळतो आहे आणि सोनहिरा खोरयात घराघरात हुंदका फुटला आहे. पतंगराव कदम नावाच्या कर्मयोग्याला आपण कायमचे पारखे झालो याची वेदना व्यक्त होते आहे. ज्या गावात शाळा नाही, पाणी नाही, शेती पिकत नाही, दुष्काळ, टंचाई पाचवीला पूजलेली आहे. अशा गावात शेतकरी कुटुंबात व्यवस्थेशी व परिस्थितीशी झुंजत एक मुलगा शिकला. गावातील पहिला पदवीधर झाला, पुण्यात गेला. रयतच्या शाळेत शिक्षक म्हणून त्याने सुरुवात केली आणि वयाच्या विसाच्या वर्षी दहा बाय दहाच्या एका पत्र्याच्या खोलीत भारती विद्यापीठ असा फलक लावून या माणसाने विद्येचे माहेरघर पुणे येथे विद्यापीठाची स्थापना केली. त्यावेळी अनेक लोक हसले, कुचेष्टा झाली पण ज्यांची ध्येये मोठी असतात, स्वप्ने अफाट असतात आणि त्यामागे धावण्याची ऊर्जा अचंबित करणारी असते अशा पैकीच हा वीस वर्षांचा मुलगा होता. मा. साहेबांनी केवळ डोळ्यात न मावणारी स्वप्ने पाहिली नाहीत तर ती प्रत्यक्षात साकारली म्हणून पुण्यातच नव्हे देशभर आणि देशाबाहेरही भारती विद्यापीठ आणि ते उभे करणारया डॉ. पतंगरावांचा डंका पिटला जातो आहे. मा. साहेबांनी जे उभे केले आहे ते पाहिले की ही एका जन्मातील कामगिरी वाटत नाही. मा. साहेबांना गतीचे, भव्यतेचे आणि उंचीचे वेडच म्हणावे लागेल, सांगली असो वा दिल्ली भव्य सुसज्ज गगनचुंबी, देखणी इमारत आणि शैक्षणिक संकुल म्हणजे भारती विद्यापीठ हे समीकरणच बनून गेले आहे. त्यामागे डॉ. कदम आणि त्यांच्या कुटुंबीयांची अथक धडपड आहे.

भारती विद्यापीठाला नुकतीच 50 वर्षे पूर्ण झाली. विद्यापीठाचा प्रचंड कारभार आहे. लक्षावधी विद्यार्थी शिकत आहेत. तितकेच शिकून बाहेर पडले. सुमारे 15-20 हजार शिक्षक, प्राध्यापक, डॉक्टर भारती विद्यापीठाच्या सेवेत आहेत आणि इतका प्रचंड कारभार असताना डॉ. पतंगराव कदम साहेबांनी शिक्षणाबरोबरच राजकारण, समाजकारण साधत उद्योग, व्यापार, सहकार, शेती, बँकिंग आरोग्यसेवा यामध्ये जे काम केले आहे तेही अफलातून आहे. त्यांच्या सार्वजनिक कामाची सुरुवात एस.टी.चे बोर्ड मॅंबर अशी झाली तेथे त्यांनी झपाटून काम केले. आपपरभाव किंवा वैर वगैरे न ठेवता कुणाच्याही संकटात धावून जाणे हा त्यांचा स्थायीभाव होता.

मोठी दानत असलेला नेता अशीही त्यांची ख्याती होती. पुणे परिसरातील एका प्राध्यापकाचा शोधनिबंध जागतिक परिषदेसाठी निवडला गेला होता. तो वाचण्यासाठी त्यांना निमंत्रण होते. पण विदेशी जाण्यासाठी पुरेसे पैसे नाहीत म्हणून ते इच्छा असूनही परिषदेला जाणार नव्हते. वृत्तपत्रात ही बातमी आली होती. मा. साहेबांच्या वाचनात ती आली. दुसरे दिवशी सकाळी ते त्यांच्या घरी पोहोचले आणि त्यांनी रकमेची पूर्तता केली. अडचणीत असलेल्यांना ते सढळ हस्ते मदत करत. भारती विद्यापीठ व सोनहिरा उद्योग समूहात नोकरीला लावत असत. नोकरी लावणे हा अनेकांचा व्यवसाय आहे. पण मा. साहेबांनी आपल्या मतदारसंघात आणि राज्यात अनेकांना निरपेक्ष रोजगार दिला. एक नया पैसा न घेता नोकरी देणारा नेता अशी त्यांची ओळख आहे. मा. साहेबांच्यावर यशवंतराव चव्हाण, वसंतदादा पाटील, यशवंतराव मोहिते यांचे संस्कार होते. आमदार होताना आणि आमदारकी राखताना त्यांना नेहमीच संघर्ष करावा लागला. भिलवडी वांगी मतदारसंघातून ते सात वेळा निवडून आले. राज्याच्या मंत्रिमंडळात अनेक खाती त्यांनी सांभाळली. ते शरद पवार, शंकरराव चव्हाण, सुशिलकुमार शिंदे आणि सुधाकरराव नाईकांच्या मंत्रिमंडळात होते.

अनेक मुलामुलींना फी माफ, पुस्तके वह्या मोफत, एस.टी. पाससाठी मदत, रुग्णांना उपचारासाठी मदत, कदमांनी प्रत्यक्ष अप्रत्यक्ष मदत केली नाही असा भिलवडी वांगीत माणूस नाही. मा. साहेबांनी कधी जातीयता किंवा पक्षीयता बाळगली नाही. कुणीही त्यांच्याकडे काम घेऊन गेला की ते करण्यासाठी ते कामाला लागत. इतकी मोठी सत्ता, संस्था आणि व्याप असूनही हा माणूस लोकांना थेट भेटत असे. मा. साहेबांनी फोन उचलला नाही किंवा पीए मार्फत फोन घेतला असे कधीही होत नसे. सोनिया गांधी रुग्णालयात येऊन त्यांची विचारपूस करून गेल्या यातच त्यांचे दिल्लीच्या राजकारणातले वजन स्पष्ट होते. मा. साहेबांच्या यशात त्यांच्या मातोश्री, बंधू व कुटुंबीयांचाही मोठा वाटा आहे. एकत्र कदम कुटुंब आणि कुटुंबीयांचे ध्येय हे डॉ. कदम साहेब यांचे कौशल्य होते. तीच त्यांची शक्ती होती. डॉ. कदम साहेब यांनी आपल्या राजकीय वाटचालीत अनेक मैलाचे दगड पार केले. ते पिढ्या न् पिढ्या स्मरणात राहतील. ताकारी-म्हैसाळ टॅम्बू योजनेचे पाणी जोपर्यंत सांगली जिह्यातील दुष्काळी भागाला हिरवेगार करेल आणि गरिबांच्या घरातील मुलेमुली शिकून ज्ञानाचे झेंडे उंचावतील. तेथे तेथे डॉ. पतंगराव कदम साहेब यांचे नाव निघेल. मा. साहेबांसारखी माणसे क्वचितच जन्माला येतात आणि आपल्या कामाची छाप ठेवून जातात. अशा या कर्मयोगी साहेबास शतशा प्रणाम !!

-डॉ. एच. एन. मोरे

प्राचार्य,

भारती विद्यापीठ कॉलेज ऑफ फार्मसी, कोल्हापूर

BHARATI VIDYAPEETH AT GLANCE

COLLEGES & INSTITUTES

15 Campuses across 7 cities

179 Educational units

70 CBSE, SSC & Residential Schools.

55 Institutions of professional studies

DISCIPLINES

- **Pharmacy**
- Engineering
- Medicine
- Dentistry
- Ayurveda
- Homoeopathy
- Physical Education
- Fine arts
- Nursing
- Architecture
- Management Education
- Hotel Management and Catering Technology
- Law, Social Work
- Biotechnology
- Biotechnology
- Arts, Science and Commerce
- Environment Science
- Photography

VISION

Evolve as an Aspirational Learning Institute for Grooming Youth to be Competent and Society Caring Pharmacy Professionals

MISSION

To provide,

- Student centric Quality Education for Pharmaceutical sciences and Societal Healthcare
- Learning environment to encourage development of technical and interpersonal skills, independent thinking and research excellence
- Updates and upgrades with changing needs of students and other stake holders

PEOs

- Provide fundamental knowledge of Pharmaceutical Sciences and groom abilities for its applications
- Use modern tools and techniques to model and demonstrate pharmaceutical concepts for industrial applications and healthcare
- Enhance ability to identify and analyze problems and reach a conclusion using rational scientific methods wherever necessary
- Imbibe ability to work independently and in a team in multi disciplinary settings of Pharma industry, hospitals, academia and research
- Inculcate ethical practices, environmental concerns, ability to communicate effectively and be independent life-long learners in quest for satisfaction

Contents

- Disclaimer
- Our Inspirations
- Marathi Section
- Hindi Section
- Sanskrit Section
- English Section
- Art Gallery
- Photo Gallery
- Memories
- Co & Extra Curricular Activities
- Departmental Profiles
- B.V.C.P.K. News at A Glance

Disclaimer

The information contained in this Pharma Rhythm 2016-2017, is compiled with utmost care. The views expressed in the articles contained in this annual college magazine are author's own. All possible efforts have been made to keep the material free from errors. However, Bharati Vidyapeeth College of Pharmacy, Kolhapur make no representation or warranty, expressed or implied, as to the originality, accuracy or completeness of any such information. The institute shall not be liable for any action arising out of allegations of infringement of copyright of material used by any contributor.

Our Inspirations

Hon'ble Dr. Patangrao Kadam
Founder, Bharati Vidyapeeth, Pune.
Chancellor, Bharati Vidyapeeth
University, Pune.

Dr. Shivajirao Kadam
Vice Chancellor
Bharati Vidyapeeth
University, Pune

Dr. Vishwajeet Kadam
Secretary,
Bharati Vidyapeeth,
Pune

Dr. H. M. Kadam
Regional Director,
Bharati Vidyapeeth,
Pune

Dr. Vishwajeet Kadam
Secretary,
Bharati vidyapeeth, Pune

I am glad to know that Bharati Vidyapeeth College of Pharmacy, Kolhapur is bringing out an issue of annual magazine “PharmaRhythm 2018”. While the institute is a symbol of excellence in the University, I hope the magazine will capture all the talents, achievements and accolades and also gives a voice to the talented students in the profession of Pharmacy. I applaud the Principal, staff and students for the ranking of institute in NIRF 2018.

I extend my wishes for the successful publication of PharmaRhythm 2018.

Dr. H. M. Kadam
Regional Director,
Bharati Vidyapeeth, Pune

I am delighted to know that Bharati Vidyapeeth College of Pharmacy, Kolhapur is bringing out college magazine "Pharma Rhythm" for academic year 2017-18. It is a nice platform for both the faculty and the students to exhibit their talents. Such value additions are very much essential for the young pharmacists, who the college produces, to demonstrate their ideas for a developed India. This magazine brings out the notable achievements of the college. I am sure that through these pages readers will get a bird's eye view of college and its wonders. I sincerely appreciate and congratulate the Principal Dr. H. N. More, editorial team and students of the college for their unrelenting efforts in compiling this magazine. I would also like to congratulate college for its ranking in NIRF 2018. I wish you all the best for achieving greater success and scaling newer heights in your education and career ahead.

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'H. M. Kadam', written over a horizontal line.

Dr. H. M. Kadam
Regional Director,
Bharati Vidyapeeth, Pune

Dr. Devanand Shinde
Vice Chancellor,
Shivaji University, Kolhapur

प्रा. (डॉ.) देवानंद बी. शिंदे

एम.एस्सी., पीएच्.डी.

कुलमुरु

Prof. (Dr.) Devanand B. Shinde

M.Sc., Ph.D.

Vice-Chancellor

Estd :1962
NAAC 'A' Grade
MHRD-NIRF-28th Rank

शिवाजी विद्यापीठ,
विद्यानगर, कोल्हापूर - ४१६ ००४.

SHIVAJI UNIVERSITY,
Vidyanagar, Kolhapur - 416 004.

दूरध्वनी : कार्यालय - (०२३१) २६०९०६०
निवास - (०२३१) २६०९०५३

फॅक्स : ००९१-२३१-२६९१५३३

Tel. : Office - (0231) 2609060

Resi. - (0231) 2609053

Fax : 0091-231-2691533

E-mail : vcoffice@unishivaji.ac.in

Web : www.unishivaji.ac.in

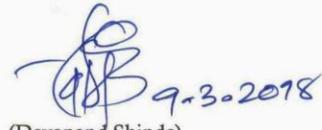
MESSAGE

I am delighted to know that Bharati Vidyapeeth College of Pharmacy, Kolhapur is publishing its Magazine "PharmaRhythm 2017-2018".

I am sure that PharmaRhythm will provide a platform to the students to sharpen their writing talent and strengthen the academic activities of the College. I hope that this magazine will also bring creative talents of the students and wish them all the best for achieving greater success and scaling newer heights in education and career ahead.

I express my greetings and good wishes to the Principal, the members of the editorial team, the students, teaching and non-teaching staff for the efforts they have taken in bringing out the PharmaRhythm.

13 MAR 2018

9.3.2018

(Devanand Shinde)
Vice-Chancellor

Dr. H. N. More
Principal,
Bharati Vidyapeeth College of
Pharmacy, Kolhapur

A good heart has stopped beating, a good soul ascended to heaven. We part with our beloved founder Hon. Dr. Patangraoji Kadam in pain. We Bharati family are deeply saddened on the unfortunate demise of our founder and inspiration Hon. Dr. Patangraoji Kadam and would like to extend our heartfelt condolences. His contributions are countless in bringing the education system to the level where we are today.

Under the new generation leadership of Dr. Vishwajeet Kadam, we are now trying to succeed his legacy in their pursuit of playing a bigger role in the developing India. I hope that the seeds he planted and nurtured will continue to grow.

I am pleased to announce the release of PharmaRhythm-2018. For the faculty and staff of a college, graduation remains the highlight of the academic year. The fruits of their instructional and mentoring labors over the past four years are harvested in the form of pride and accomplishment in seeing their students realize the dream of a college degree. The magazine will be a memory for students to show their skills and talents in academic, curricular and extracurricular activities.

I give my best wishes to the editorial team for the successful release of the PharmaRhythm-2018.

Dr. M. S. Bhatia
Vice-Principal,
Bharati Vidyapeeth College
of Pharmacy, Kolhapur

Though we are deeply saddened by the demise of our honorable founder Dr. Patangraoji Kadam I take this opportunity to pay tribute to him by dedicating our efforts not only for publication of PharmaRhythm-2018 but also to make his mantra of ‘Social transformation through Dynamic Education’ immortal with added vigor.

In PharmaRhythm-2018, I am sure that team BVCPK must not have left any stone unturned to bring to light the stunning diversity of our campus, academia, professionalism, research and last but not the least ‘matters of the heart, hobbies and recreation’ expressed by our dynamic team of staff and students through their literary and art skills.

I congratulate Editorial Team of “PharmaRhythm” for their collective, fruitful efforts

**Dr. Mrs. N.M. Bhatia.
Professor and HOD,
Bharati Vidyapeeth College of
Pharmacy, Kolhapur**

Editorial

“Success is not final; failure is not fatal: It is the courage to continue that counts. Put your heart, mind, and soul into even your smallest acts.”

I feel great pleasure to present this issue of our annual college magazine Pharmarhythm-2018. Each issue of our college magazine is a milestone that marks our growth, unfolds our imaginations, and gives life to our thoughts and aspirations. It unleashes a wide spectrum of creative skills ranging from writing to editing and even in designing the magazine. Pharmarhythm-2018 is a perfect blend of creative thinking, art, knowledge and wisdom which vibrates in the inner soul of all contributors. It is natural to find in this ambience, the intensive use of a variety of thinking activities, strategies and group dynamics to make this issue interesting and thought provoking.

First and foremost let me thank our Secretary, Dr. Vishwajeet Kadam and our regional director Dr. H. M. Kadam who are always with us, to provide a wonderful platform to nourish talents. I extend my sincere thanks to our Principal, Dr. H. N. More who is always in the forefront to encourage and inspire to execute wonderful ideas. The support of all students cannot be forgotten and I thank each one for deputing the right efforts. I thank all students and faculty coordinators for their overwhelming support. It would be totally unfair if I am not mentioning the effort of editorial team who dreamt together to bring out Pharmarhythm-2018. I congratulate the entire editorial team for their effort in bringing out this magazine in a very innovative way. On this occasion, I seize the moment to congratulate all graduating students. I am confident that they are going to lead their life extraordinary.

Editorial Board

Dr. Mrs. N. M. Bhatia, Chief Editor
Mr.D.T. Gaikwad, Co-Editor
Mr. D.V.Mahuli, Editor
Mr.S.D.Jadhav, Editor

__Student Editor__

Mr.Sopan N. Nangare
Mr. Vaibhav S. Khade
Mr. Vishwajeet P. Kore
Miss. Radhika H. Patil
Miss. Nisha U. Desai
Mr.Omkar G. Patil

मराठी विभाग

“प्रतिपच्चंद्रलेखेव वर्धिष्णुर्विश्ववंदिता
शाहसुनोः शिवस्यैषा मुद्रा भद्राय
राजते।”

गळफास

गोष्ट तशी लहान पण खूप महत्वाची. जून महिना संपत आला होता. सकाळ झाली होती. सूर्याचे कोवळे ऊन सगळीकडे पसरले होते. नवी सकाळ नव्याने स्वप्न घेऊन आली होती. चार वर्षांनंतर या साली पावसाने चांगली हजेरी लावली होती. पेरणीला सुरवात झाली होती. तुकारामाच्या बायकोने म्हणजेच जानकीने सकाळी उठून सगळं आवरलं होत. तुकारामाने पण त्याची काम आवरली होती अन शेताकडे जायची तयारी चालू केली होती. तसं म्हटलं तर तुकारामाचा पिढीजात व्यवसाय म्हणजे शेतीच. जानकी अन तुकाराम अगदी मन लावून शेती करत होते. दोन मुली आनंदी आणि कार्तिकी यांची पण आवरावर चालली होती. आनंदी दहावीला होती अन कार्तिकी बारावीला. दोघींचं पण महत्वाची वर्षे होती अन साहजिकच खर्च पण जास्त होता अन परिस्थिती जेमतेम. तुकारामाने न्याहारी केली, बैलं सोडली अन बियाणं सोबत घेतलं अन शेताकडे जायला निघाला.

सगळीकडे लोकं शेतात औत चालवत होती. तुकारामपण शेतात पोहचला होता. शेती तशी जेमतेम अन पावसावर अवलंबून. तुकारामाने पण औत जुंपला अन पेरणीला सुरवात केली. बैल हाकत तुकाराम जोरानी गाणी मनत आपल्या बैलांची गुण पण गात

होता. चेहऱ्यावर हसू अन मनात समाधान होत. बघता बघता सूर्य डोक्यावर आला होता. जानकीने दुपारचं जेवण आपलं होत, तशी तुकारामाला पण भूक लागली होती अन त्याच्या लाडक्या बैलांना पण. त्याने बैलांना पाण्याला नेले अन तिथेच झाडाखाली बांधून खायला टाकलं. तोपर्यंत जानकीने जेवायची तयारी केली होती. तुकारामाने जानकीबरोबर गप्पा मारत जेवण केलं. आज दोघे पण आनंदी होती कारण खूप दिवसांनी पावसांनी साथ दिली होती. जेवण आवरल्यावर थोडा आराम करून तुकारामाने बैलं जुंपली. पेरणीच काम शेवटच्या टप्प्यात होत. दिस मावळायला आला होता जानकीने घरी जायची तयार केली तोपर्यंत तुकारामाची पण कामं झाली होती. आता दोघांनी घराची वाट धरली होती सोबत बैलं घुंगरांचा आवाजावर वाऱ्याच्या गतीने चालली होती.

आनंदी अन कार्तिकीने घरची बरीच काम आवरली होती. तुकारामाने बैलांना गोठ्यात बांधले अन चार टाकला. जानकीने हातपाय धुऊन देवघरातला दिवा लावला व चहा ठेवला. तुकारामाने पण हातपाय धुतले. तोपर्यंत चहाने उकळी मारली होती. जानकीने तुकारामाला अन मुलींना चहा दिला. चहाने तुकारामाचा थकवा घालवला होता. मुली गृहपाठाला बसल्या होत्या. जानकीने जेवणाची तयारी चालू केली होती. तुकारामाने ओट्यावर अंग टाकलं होत. थोड्याच रात्रीचं जेवण तयार झालं, सगळ्यांनाच भूक लागली होती. दिवसभराच्या गप्पा करत जेवण चालू झालं. बऱ्याच दिवसांनी मुलीनं आपल्या बाबाला समाधानाने जेवताना अन बोलताना पाहिलं होत त्यामुळे त्या दोघी पण खुश होत्या. जेवण संपले होतं आता दिवसभराच्या कामामुळे जानकी अन तुकाराम

दोधेही दमली होती त्यामुळे झोपायची तयारी पण चालू झाली. बिछाना लावला. तुकारामाने अंग टाकलं. मनात विचार चालू झाले. कर्ज खूप झालं होत. निसर्गानं गेली चार पाच वर्ष साथ दिली नव्हती. मालाला दर नव्हता. अन या वेळास तर जानकीचे उरलंसुरलं मणी पण मोडले होते. घरात दोन मुली अन त्यांचं शिक्षणपण त्यामध्ये भर टाकत होत. या विचारात कधी झोप लागली हे त्याला कळलंच नाही.

दिवसामागून दिवस चालले होते अन दररोजचानित्यक्रम चालू होता. पीक डोलत होती अन जोमाने वाढत होती, तशा आशाही वाढत होत्या. यंदा पिकं साधली होती. जानकी अन तुकाराम जोमानं काम करत होती. शेवटी ते दिवस पण आले अन पीक काढणीला आली. एक दोन दिवसात काढणीला सुरवात करायची असं दोघानी ठरवलं. संध्याकाळची वेळ होती. जेवण नुकतंच झालं होत. अचानक आकाशात वीज चमकली. तुकारामाच्या पायाखालची जमीन सरकली. जानकीच्या मनात काहूर माजलं. आकाशात ढग गोळा झाले होते. कुटून तरी हळूच विजांचा कडकडाट चालू झाला. मधेच टपोरे दगड मारावेत असे खडे पडू लागले. तुकारामाला अन जानकीला काय करावं ते सुचत नव्हतं. बापाची अन आईची तळमळ मुलींना पण कळत होती. नियती समोर दोघांनी पण डोकं टेकलं होतं पण विलाज नव्हता. बघता बघता गारपिटीने सगळीकडे सगळे होत्याच नव्हतं केलं होतं. तुकारामाचा जीव तीळतीळ तुटत होता. नवऱ्याची परिस्थिती जानकीला काळात अन या गरिबीतून सुटका करायची. त्याचे डोळे भरून आले होते. त्याने शेताकडे बघितलं, डोळे मिटले. मनात निश्चय केला अन दावं घेऊन झाडावर चढला.

होती. गेले दिवस परत येणार होते. विचारांचं काहूर माजलं होतं. भविष्य दिसत होतं अन भूतकाळ त्याला साथ देत होता. कशीबशी रात्र उजाडली, सकाळ झाली अन तुकाराम थेट शेतात गेला मागून जानकी पण गेली. हातातोंडाला आलेले पीक आता जमीनदोस्त झालं होतं. पाय थकले होते, साऱ्या कष्टावर पाणी फेरल होतं. तुकारामाचे डोळे पाणावले होते पण रडताही येत नव्हत. जानकीने मात्र डोळ्यांना पदर लावला होता. कसंतरी मन काढत घराची वाट धरली. डोक्यात विचार होते, मुलींची फी द्यायची आहे, कर्ज द्यायचं आहे, जानकीच मंगळसूत्र परत आणायचं आहे. घर बांधायचं आहे, सण जवळ आला आहे पोरींना कपडे घ्यायची आहेत. आता काय करायचं, नशिबाने साथ सोडली होती अन आता नुसते प्रश्न अन विचार. बाबांचा तो पडलेला चेहरा पाहून मुलींना पण डोळे भरून आले होते. चारपाच दिवस गेले तुकारामाने न अन्न नीट खाल्लं होत न पाणी नीट पिले होते. विचारांनी मन अगदी मारून टाकलं होतं.

आज तुकाराम जरा शांत होता. सकाळी त्याने लवकर आवरलं सगळ्यांशी बोलला बैलांना गोंजारलं, चारा टाकला अन शेतात जातो असं सांगून हातामध्ये दावं घेतलं. मुली आपल्या बाबांच्या वागण्यातला फरक बघत होत्या. त्यांच्या मानत अनेक शंकांनी अनेक प्रश्न केले होते. न राहून आनंदी अन कार्तिकी पण शेताकडे हळूच मागून निघाल्या. तुकारामाने आज मनात ठरवलं होत कि आज सगळ्यांना सोडून जायचं फांदीला दावं घट्ट बांधलं. फास तयार केला. गळ्यात घातला. डोळे मिटले. तोपर्यंत आनंदी अन कार्तिकी जोरात आवाज देत शेतात आल्या होत्या. बाबा कुठे

दिसेना? गेला कुठे? ऊर भरून आला होता. हजारो प्रश्न डोक्यात येऊ लागले. निरागस डोळे आपल्या बापाला शोधत होते. अचानक आनंदी ने झाडाकडे पाहिलं तर झाडावर कोण तरी होत? हातपाय कधीच गळून गेले होते. दोघी धावतं, रडत, ओरडत झाडाकडे धावल्या. जवळ जाऊन पाहतात काय तर बाबा फास लावून घेत होते. आनंदीने अन कार्तिकीने हंबरडा फोडला होता. दोघी आपल्या बापाला सांगत बाबा तुम्ही खाली या. तुमी खाली या. मागून जानकी पण आली होती. तिने हे सगळं पाहिलं तिचा जीव कासावीस झाला, पायातून जीव गेला होता. तुकारामाने आपल्या मुलींकडे पाहिलं अन त्याच्या आसवांचा बांध फुटला. हळूच स्वतःला सावरत तो खाली आला. कार्तिकीने, आनंदीने अन जानकीने त्याच्या गळ्यात पडून तुकारामाला मिठी मारली. कोण बोलत होतं बाबा मला कपडे नकोत, फी पण नको, कोण बोलत होत नको मला ते सोनं, नको तो सण. पण तुमी पाहिजेत बाबा. पण तुमी पाहिजेत धनी. तुकाराम पण पण खूप रडला. घरचा कर्ता माणूस तो शेवटी सगळ्यांना सावरलं अन घराकडे निघाला.

दुसरा दिवस उजडला. सगळी लवकर उठली होती. सूर्याची ती किरणं परत नव्या आशा घेऊन आली होती. तुकारामने नव्याने कंबर बांधली होती. नवं स्वप्न उराशी बाळगलं होतं. खचलेली मने पुन्हा नव्या जोमाने तयारीला लागली होती. शेवटी तुकारामपुढे गळफासाला हार मानवी लागली होती अन गळफासाच्या हाती निराशाच आली होती.

- सोपान नांगरे

एम. फार्मसी, द्वितीय वर्ष

युवापिढीला जबाबदारीचे भान आहे काय?

कर्तृत्वान, साहसी, त्यागी, संयमी उगवती पिढी हि राष्ट्राची खरी मूलभूत संपत्ती आहे. पण सध्या युवापिढीवर संस्कार होण्याऐवजी कुसंस्कार अधिक होताना दिसून येत आहेत. मग प्रश्न पडतो कि या युवा पिढीला जबाबदारीचे भान आहे का?

युवापिढी मनलं कि राष्ट्राचा भूतकाळ अन वर्तमानकाळाची चाहूल लागते. युवक मनलं कि किंबहुना कर्तृत्वाची आठवण येते. त्याच्या प्रत्येक शब्दाला धार असते. त्यांच्या कर्तृत्वाला नेहमी क्रांतीचा परिसस्पर्श असतो. कालची पिढी राष्ट्रासाठी वाटेल ते करण्यासाठी तयार होती, पण आजची पिढी व्यसनासारख्या संगतीत गुरफटलेली आहे. कालच्या पिढीमध्ये अन आजच्या पिढीला विचारांचा दुवा हि जोडू शकत नाही. हे दिवस का आले?

महान पुरुषांच्या विचारांचा बाजार यांनी मांडला, अन या बाजारात सगळे सद्विचार हरवील आहेत. आणि मग ये युवापिढी मध्ये जबाबदारीचे भान आहे का? राष्ट्र आला कि युवा आला, राष्ट्र अन त्याचे भविष्य यांचा दुवा म्हणजे आजचा युवा आहे, यात काही नवीन नाही. या युवापिढीरूपी राष्ट्राचा कणा जर कणखर असेल अन पाया भक्कम असेल तर ते राष्ट्र विकासाच्या दिशेने वाटचाल करते. हा इतिहास आहे, अन हे सगळे जात आहेत. युवाशक्तीचे आचार, विचार राष्ट्राला खरी विकासाची कास धरण्यास मदत करतात. म्हणून तर मनलं जात कि युवा हा एक परिवर्तनाची ऊर्जा घेऊन येतो. अन हि ऊर्जा परिवर्तनशील समाजाला परिवर्तन करण्यास मदत करते. कालचा युवक मनल कि हजारो

वर्षापासूनचा इतिहास डोळ्यांपुढे उभा राहतो. अंग शहारून जावं असा स्वाभिमान जाणवतो. आत्मविश्वास जागा करण्यास कालच्या युवापिढीच्या इतिहासाची साथ नक्कीच या युवापिढीला साथ देईल, पण जाणीव नाहीशी झालेल्या या पिढीला आता हा इतिहास कोण सांगणार. मग या पिढीला जबाबदारीचा भान आहे काय? हा प्रश्न पडतो.

संतांचा वारसा लाभलेल्या या भूमीतल्या या युवकांना आज काय संस्कारांचा विसर पडला कि इतिहास कमी पडला? कोणास माहित. पसायदान लिहून पूर्ण विश्वाची काळजी करणाऱ्या ज्ञानदेवांचा आदर्श या युवा पिढीला आजका नाही दिसत? तिथी देवो भव मानणाऱ्या संस्कृतीच्या वारसा हक्काचा दावेदार आज आपल्या संस्कृतीला विसरूनकाळाच्या ओघात व्यसनाच्या अधीन झाला आहे. अन त्या वाटेने वाटचाल करून आज पूर्ण समाज पोखरला आहे. मग संस्काराची शिदोरी घेऊन चालणारी ती उमेदी तरुण पिढी कुठे गेली? कोणास ठाऊक. मग या

तरुण युवापिढीला जबाबदारीच तरी भान आहे का? हा प्रश्न मनात घर करून राहतो.

याचे कारण म्हणजे आमच्या युवकांचा प्रवास हा क्लब, पार्टी यांच्या आहारी गेला अन तो याच मार्गाने पुढे चालत जात आहे. मग एकविसाव्या शतकात राहणार पालक आज काय आदर्श आपल्या पाल्यापुढे ठेवत आहे हा प्रश्न मनात माजतो. मनोरंजनाच्या साधनांनी तर कळस लावायचा बाकी ठेवला आहे, अन नकळत याचा परिणाम हा या समाजातील युवा तरुणावर होतोय यात काही नवीन नाही. आणि मग या नवीन युवा पिढीला नक्की विसर का पडला जबाबदारीचा? नक्की कमी कोण पडलं?, इतिहास, समाज, पालक कि स्वतः युवा तरुण ?

व्यसनांच्या या पुरामध्ये तरुण चलला आहे बुडून, हताश झाला इतिहास अन दुःख सांगतोय रडून.

- शुभम काटकर
तृतीय वर्ष, बी. फार्मसी

स्री शक्ती आणि समाज

आज हे एकविसावे शतक आणि आपण त्या शतकातली नव्या विचारांनी भुरळ पडलेली माणसं. आपण या शतकात पदार्पण केलं खरं पण या समाजाचा प्रमुख घटक असलेल्या नारीला मात्र अजूनही विसरतोच आहोत. या नारीला इतिहासाने एक मानाचं स्थान दिले, तिला स्वतंत्र जगण्याचा अधिकार हि दिला. पण परिवर्तनशील समाजाने मात्र तिला कायम चूल अन मूल या रेषेमध्ये डांबून ठेवले. शतक बदलले आहे, कदाचित विचारही बदललेले दिसून येतात, पण अजूनही त्याच संशयाचा विळख्याने समाज तिला मारत आहे. त्याच तिच्या समस्या परत डोकावून पाहत आहेत. मग मन स्वतःला प्रश्न विचारते कि या समाजात स्री अन समाजाच नक्की काय नातं आहे? नक्की काय वैर आहे ? कि हि स्री या समाजाचा एक घटक आहे हे समाज मानायला तयार नाही? कोणास माहित?

जरी सावित्रीबाई फुलेंनी शिक्षणाचा हक्क दिला, तरीपण समाजात अश्या कित्येक स्त्रिया ह्या अशिक्षित आहेत. आजचा समाज हा प्रगती पथावर आहे चालत आहे पण नक्कीच या समाजात एक बाजू अशी हि आहे कि वंशाचा दिवा वाचवण्याच्या नादात दिव्याची ज्योत नष्ट करण्याची तयारी हि दाखवली जाते. मग या समाजातील कुटुंबाचा अन त्याच्या विकासाचा प्रमुख घटक असणाऱ्या या नारीला हा समाज अजूनही का मान्य करत नाही कोणास ठाऊक?

आपल्याच हाडामासाचा गोळा मुलगी आहे. जन्म घेण्याअगोदर मारून टाकण्याचा घोर पाप या समाजातील लोक करत आहे. नकळत का होईना तो

कोवळा जीव नक्कीच आपल्या समाजाच्या विचारांच्या बली बदलेल्या आई बाबांना आर्ततेने नक्कीच आवाज देत असेल, मला जगू द्या, मीही तुमचं रक्त आहे , मला निदान श्वास तर घेऊ द्या, आयुष्याचा वळणावर मी प्रत्येक संकटाला दोन हात करिन पण मला एकदा तरी या जगात मोकळा श्वास घेऊ द्या? विचारच काहूर अगदी मनात माजत अन नकळत वाटत का हि मुलगा अन मुलगी यांच्यात हि भेदभावाची दरी.

स्त्री आली कि नुसता बंधनच न त्याचा विळखा तिच्या गल्याभोवती, स्त्रियांचा इतिहास एवढा स्वर्ण अक्षरांनी लिहिला अन आमच्या स्त्रीला त्याची दुसरी बाजू समजावून सांगितली जाते, पण तिच्या कार्य अन कर्तृवाची कोणी खबर हि घेत नाही. पंखात जिंकण्याची जिद्द घेऊन आकाशी भरारी मानायची तयारी असलेल्या या प्रमुख घटकाला समाज आजही मान्य का करत नाही कि शंकेची पाल मनात नेहमीच चुकचुकते.

या स्त्रीला समजण्यासाठी पूर्ण आयुष्य गेलं तरी तिचे महत्व कधी कुणाला कळणार नाही असा अनमोल ठेवा देवाने या समाजाला दिला अन या समाजाने त्याचा बाहेर याचा बाजार मांडला आहे. संसाराची जशी दोन चाक तशी समाजालाही दोन चाक नक्कीच लागतात त्यामध्ये नारी हि एक परिवर्तनाचं चाक आहे यात काय वावगं नाही, पण आमचा समाज नको त्या गोष्टीचा स्वाभिमान मानत अजूनही तिला नाकारत आहे.

देवनिगडीत या समाजात नक्की देवांनी सांगितलेलं हि मान्य करण्याची तयारी नाही हे नवलच! मग देवांनी मनलं कि

" यत्र नायस्तु पूज्यते, रमन्ते तत्र देवता."

म्हणजेच स्त्री हि शक्तीच रूप आहे, अन हिला प्रत्येक प्रसंगात जुळून घेण्याची शक्ती देवांनी तिला दिली आहे तरी हि तिला दुय्यम स्थान का ?

स्त्री म्हणजे चंद्राची शीतलता, सागराची अनंतता, फुलाचा सुगंध, साखरेची गोडी, सूर्याची किरणे, वाघिणीची चाल, पृथ्वीची सहनशीलता, मृगाची कुस्तुरी, अन फळाचा रसाळपणा. स्त्री म्हटलं कि घराला घरपण आलं. अन आयुष्याला आकार हि आला. अन खऱ्या अर्थाने समाज परिपूर्ण झाला. हा समाजातील जन्म देणारा बाप म्हणतो,

काळजाचं पाणी होत माझ्या
जेव्हा सोडून हे घर जाते मुलगी,
नकळत रडवून जाते मुलगी,
साक्षात देव मनतो कि
मीही खूप प्रसन्न असतो तेव्हा,
जेव्हा जन्म घेते मुलगी.

या समाजात तिचा अस्तित्व नाकारणाऱ्या समाजाला नककी काय म्हणावं ,

विद्या असूनही, ज्ञान नाही,

ते घेण्याची गोडी नाही

बुद्धी असूनही चालत नाही,
तयास मानव मानावे का?

प्रत्येक क्षेत्रात भरारी मारणाऱ्या या नारीला आज समाजाने एक आदर्श मानावा इतकी उत्तुंग भरारी तिने या आसमंत मारली आहे . यशाचा झेंडा तिने अटकेपार लावला आहे. एक आदर्श नारी हि व्याख्या तिने खऱ्या अर्थाने पूर्ण केली आहे. पण समाजातील अहंकारचा अन अंधश्रद्धेचा शंकासुर आजही मनात ठाण मांडून बसला आहे. अन समाजातील निर्भया सारख्या नारीला आजही ओढू पाहत आहे. या संस्कृतीच्या भारत देशामध्ये आज हि समाज अन स्त्री मध्ये आजही इतका दुरावा का?

शेवटी इतकच मनावस वाटत
नारी जात नाही दुबळी
नाही भिणार या रूढींना,
धुडकावून लावीन ती
धाडसाने या प्रथांना.

-वैष्णवी हिरेमठ

प्रथम वर्ष, बी. फार्मसी

पुरोगामित्वाची हत्या

सुजलाम सुफलाम मलयज शितलाम या वाक्याचा उद्घोष करणारी आपली मातृभूमी म्हणजेच भारतभूमी जिला संस्कृती आणि इतिहासाचा भलामोठा वारसा आहे. समृद्धी आणि विविधतेने नटलेल्या या भारतदेशाला कर्मठ अशुद्ध विचारांचा विळखा बसला आहे. विज्ञान २०२० कडे वाटचाल करताना अंधश्रद्धा, बेरोजगारी, भ्रष्टाचार आणि दहशतवाद यासारख्या समस्यांना सामोरे येत असतानाच एक घानेरडी, क्रूर समस्या उद्भवत आहे ती म्हणजे पुरोगामित्वाची आणि पुरोगामी विचारवंतांची हत्या.

पुरोगामित्व म्हणजे नेमके काय? श्रद्धा आणि अंधश्रद्धा यांच्यातील दुवा? कि भक्ती आणि भिती यातील फरक सिद्ध करणारा पुरावा? हे सारे अनुत्तरीच अहे पण प्रत्येकजण या शब्दाला आपल्या सोयीनुसार वापरतो. असा हा पुरोगामित्वाचा सिद्धांत हा अपवादाशिवाय सिद्ध होतच नाही. सर्व तर्क-वितर्क जाणुन पुरोगामित्वाची व्याख्या अशी मांडता येईल की “समाजातील आणि स्वताःच्या आयुष्यातील कर्मठ, अंधश्रद्धालु कुविचारांना तडा देत सुसंस्कृत आणि प्रामाणिक विचारांना जन्म देणे.”मात्र आज परिस्थिती वेगळी आहे, ती म्हणजे परंपरेची सातत्याने चिकित्सा करणे, आत्मटीका करत स्वताःला सतत बदलण्याचा प्रयत्न करणे

यातच देशाचे पुरोगामित्व सामावलेले असतानाच याच पुरोगामित्वाची हत्या होत आहे.

एक सुज व्यक्तिमत्व म्हणजे काँ . गोविंद पानसरे जे संपूर्ण महाराष्ट्राच्या पुरोगामी चळवळीचे प्रेरणा स्रोत होते. त्यांच्यामते जगातील कोणतीही पुरोगामी चळवळ सातत्याने यशाच्या शिखरापर्यंत पोहचत नाही. अशी चळवळ अस्तित्वात येते, एका विशिष्ट पातळीपर्यंत पोहचते आणि काही कारणांमुळे ती एका खोलीत घसरते ,तिथे ती वाढते आणि अजुन एका विशिष्ट पातळीवर पोहचते, जिथे कोणीही पोहचलेले नाही.

आयुष्यातील जडनआणि पुरोगामी घडण-चळवळीचा विकास दर्शवणारे त्यांचे हे बोल प्रेरणादायी होते. कोल्हापुरातील या पुरोगामित्वाच्या आधारस्तम्भाला काही कुविचारी लोकांनी मृत्युमुखी पाडले आणि कोल्हापुरातील पुरोगामी चळवळ एका भल्या मोठ्या खोलीवर घसरली जिथुन त्या पातळीवर येणे खूप अवघड आहे.

अगदी अलिकडचीच घटना म्हणजे सामाजिक अनिष्ठावर आपल्या धारधार लेखनीने प्रहार करणाऱ्या जेष्ठ समाजसेविका,पत्रकार गौरी लंकेश यांच्या हत्येनंतर संपूर्ण पुरोगामी चळवळ हादरली. ज्याप्रमाणे इतर पुरोगामित्वाची हत्या करण्यात आली त्याचप्रमाणे गौरी यांची हत्या

करण्यात आल्याने या सर्व हत्या एकाच विचारसरणीतून झाल्या असाव्यात असा निष्कर्ष समोर येत आहे.

हा सर्व गदारोळ पाहता असा प्रश्न येतो की, अजून किती बळी जाणार, अजून किती लेखण्या रक्तबंबाळ होणार? हे हत्यापर्व जर असेच चालू राहिले तर याचे भयानक परिणाम आपल्याला भोगाव लागतील.सनातनातील शोषक घटकांना कोण वाचा फोडणार? शोषण करणाऱ्या प्रश्नांना कोण थांबवणार? पुरोगामित्वाला श्राप बनवू पाहणाऱ्या ह्या कर्मठ समजकंठकाना जर वेळीच आळा घातला नाही तर येणारी नवीन पिढी त्याच जुन्या भुरसट विचारात गुदमरून जाईल आणि त्याची प्रगति न होता अधोगतिच होईल. देशातील युवाशक्ति हे देशाचे सामर्थ्य असते आणि जर त्याच युवाशक्तीच्या मनावर पुरोगामित्वाबद्दल भिती निर्माण झाली तर राष्ट्रप्रेमाचा हास होईल, आणि अशा युवकांना घेऊन 2020 साली भारताला महासत्ता बनवण्याचे डॉ . अब्दुल कलामांचे स्वप्न हे स्वप्नच राहील. जर या सर्व समस्यांना तोड द्यायचे असेल तर प्रमुख्याने 3 गोष्टींचा विचार करावा लागेल ते म्हणजे शिक्षण व्यवस्थेत बदल, वैयक्तिक पातळीवर पुरोगामी विचारांचे आचरण आणि न्याय व सुरक्षा यांचे कार्य. व्यक्तीचा वैचारिक दृष्टिकोण हा त्याच्या साक्षरतेवर अवलंबून असतो म्हणूनच अगदी

बालवयापासूनच मुलांच्या मनावर पुरोगामी विचार बिंबवायला हवेत. विद्यार्थी एक देव असतो, जसे आपण देवासमोर नविन नैवैद्य ठेवतो तसेच शिक्षकानी रोज विद्यार्थ्यांसमोर रोज एक नविन पुरोगामी विचारांचा नैवैद्य ठेवला पाहिजे, जेनेकरुण त्यांचा आयुष्य बदलण्यास उपयुक्त ठरू शकतो. शैक्षणिक संस्थानी पुरोगामी शिक्षणाला चालना दिली पाहिजे, आणि त्यांच्या विचारांचा पुरस्कार केला पाहिजे.

व्यक्तिक पातळीवर म्हणायचे झाल्यास प्रत्येकाने आत्मपरिक्षण करणे खुप गरजेचे आहे आणि जिवनात त्याला अमलात आणणे हे खुप महत्वाचे आहे. उदा; देवाच्या दर्शनासाठी तासनतास मंदिराबाहेर थांबणे, भगवतगीतेमधे लिहलेले आहे की देव हा कणाकणामधे वसलेला आहे तरी आपण देवाला मंदिरातच का शोधयचे? याबद्दल आपण विचार करणे म्हणजे पुरोगामी विचारांना जन्म देणे होय.

तीसरा आणि सर्वात महत्वाचा मुद्दा म्हणजे न्याय व सुरक्षा व्यवस्था; आपले मत व्यक्त करण्याचे स्वातंत्र्य अबाधित ठेवायचे असेल तर मारेकरी पकडले जाणे आणि त्यांना शिक्षा होणे आवश्यक आहे. राष्ट्रीय तपास यंत्रणेला आपला वेग वाढवायला हवा आणि

अश्या मारेकरयाना कठोरतील कठोर शिक्षा झालीच पाहिजे.

देशात भिन्न मतप्रवाह असू शकतात किंबहुना ते असायलाच हवेत मात्र या सर्व मतप्रवाहातून झालेले विचारमंथन समाजाच्या हितासाठी असावे. विरोधीमतांच्या व न पटणाऱ्या भूमिकांचा विचार करण्याचा सुसंस्कृतपणा आपण सर्वांनीच दाखवायला हवा.

वैचारिक वाद घालण्याची क्षमता नसेल तर

त्या विचारांनाच आणि विचारवंतांनाच ठार करण्याची विघातक प्रवृत्ति समाजस्वास्थासाठी धोक्याची घंटा आहे आणि म्हणूनच दाभोळकर, पानसरे, कलबुर्गी आणि आता गौरी यांच्या हत्येचा धिक्कार करावा तितका थोडाच आहे.

-शुभम पोळ
तृतीय वर्ष, बी. फार्मसी

अन माझी प्रितही न्यारी.....

तिच्या टपोऱ्या डोळ्यातं
 माझ्या आठवणींच गावं,
 अन तिच्या पापण्यांच्या किनाऱ्याला
 जणू आसवांची नावं.....

संथ वाहणाऱ्या वाऱ्यालाही
 हळूच स्पर्श तिच्या प्रेमाचा,
 आलीच साथ कधी नकळत
 पाणावती पापण्या सवे थेंब आसवांचा.....

दाटलाच भाव कधी हृदयात
 तोडून बांध भावनांचा,
 अन या ओसाड विरहाच्या दुनियेत
 हा आक्रोश या मनाचा.....

आठवणींच्या वाटेवर शोधतो
 तुझ्या पावलांची खून,
 अन प्रेमाच्या ठेव्यातही
 तिच्या विरहाचे ऊन.....

ओंजळीत नशिबाच्या आज

तिच्या प्रेमाची शिदोरी,

तिच्यासाठी प्रेमवेडा मी

अन माझी प्रितही न्यारी.....

-सोपान नांगरे

एम. फार्मसी, द्वितीय वर्ष

परत पोरका झाला .....

निरव शांतता अन,

संध्याकाळची वेळ,

लहानच वय अन,

आवड तिची खेळ.

संथ वाहणारा वारा,

जणू साथी तिचा खरा,

वाऱ्यासवे धावी ती,

लाजवी जणू शूर वीरा.

हरवेल नशिबाला ती,

अशी उमेद तिच्या पंखात,

पण सटवीला पण लाजवेल,

अशी रूढ समाजात.

परंपरेच्या विळख्यात,

गेले भरडून तिचे जीवन,

झाली स्वप्ने अशीच बेचिराखं,
 अन समाजच झाला दुःशासन.
 कोवळी कळी अशीच सुकली,
 तेवता दिवा असाच विझला,
 अन प्रगतीपथावरचा भारत,
 असाच परत पोरका झाला..

परत पोरका झाला

संध्या वाकडे

बी. फार्मसी, द्वितीय वर्ष

विरल्यात आकाशात किंचाळ्या
 पसरली आहे स्मशान शांतता ,
 टांगली अब्रूची लखतरे वेशीला
 कुठली माणसं अन कुठली मानवता.
 उर फोडून फोडावा टाहो नशिबाने
 कि टिपे माणुसकीची डोळ्यात जीरपावी ,

सटवीच्या लेखणीला आज

माणुसकीने एवढी साथ द्यावी.

सोपान नांगरे

(एम. फार्मसी, द्वितीय वर्ष)

माणुसकी

कसावी म्हणतो मी
 इथे माणुसकीची सेंद्रियता,
 या सदगुणांवर रसायनांचा
 झाला भडीमार फार आता .

आज समृद्धीच्या डोहाळ्यालाही
 काळ्या डांबराचा आहेर आलाय ,
 जणू विकासाच्या नावाखाली
 वावराचा बलात्कार झालाय .

तुझ्यासाठी प्रेमवेडा

अलगद भरून आले डोळे,
 अन ओल्या झाल्या पापण्या,
 ओघळली आसवे गालावरून,
 इतक्या आठवणी दाटल्या.

बंध तुटले हृदयाचे,
 अन बांध फुटला मनाचा,
 नकळत भरले गच्च डोळे,

मग पूर डोळ्यातून आसवांचा.
 कधी भास होई तू नसल्याचा,
 अलगद मन कासावीस होते.
 कधी त्या वळणावरच्या वाटेवर,
 तुझ्या पावलांचे ठसे शोधण्यास जाते.

समजावतो कधी मनाला मी,
 पुसतो ओल्या पापण्यांच्या कडा,
 उभा अजूनही त्या वळणावरती,
 आजही तुझ्यासाठी प्रेमवेडा...
 तुझ्यासाठी प्रेमवेडा.

--प्रशांत राठोड

प्रथम वर्ष, एम फार्मसी

एक तरी मुलगी असावी....

एक तरी मुलगी असावी,
 हळूच जवळ येऊन बसावी ,
 मनातली गुपितं हळूच तिने
 कानामध्ये सांगावी.
 एक तरी मुलगी असावी,

गालातल्या गालात हसावी,
 कधीतरी भावनेच्या भरात
 गळ्यात मिठी मारावी.

एक तरी मुलगी असावी,
 साजरी गोजरी दिसावी,
 तिचे लाड पुरवताना
 मात्र तारांबळ उडावी.

पण अशी लेक देवा,
 माझ्या पोटी येते,

तरी पण का कोणास ठाऊक
 वेगळे तिचे मजे नाते.

एक दिवस अचानक ती

मोठी होऊन जावी,

बाबा तुम्ही दमला का?

नकळत बोलावी अन

एक तरी मुलगी असावी ..... ,

--- शिवतेज गायकवाड

द्वितीय वर्ष, बी. फार्मसी

कॉलेजचा कझा ..,

कॉलेजच्या कझ्यावर बसण्यासाठी
 लागलेली असते मुलांची रांग,
 विचारात असतात एकमेकांना
 तुला कोण आवडली सांग?
 तिची वाट पाहण्यासाठी
 कोणी कझ्यावर बसलेला असतो,
 कोणी वाट पाहता पाहता
 लेक्चरलाही दांडी देतो.
 कझ्यावर बसण्यासाठी
 रोजच होते भांडण,
 राखी पौर्णिमेला मात्र
 तोच असतो ठणठण.
 कॉलेजच्या कझ्यावर मिळते
 जणू सगळ्या मुलांना रेस्ट,
 मनून का मानतात?
 कॉलेज कझा इज बेस्ट.

-आदिनाथ तांदळे

द्वितीय वर्ष, बी. फार्मसी

मोहासुर

व्यसनापासून दूर दूर
 दूर राहा मुलांनो,
 देह निरोगी ठेवा
 चिमण्या पाखरांनो.....,
 शुद्ध अंगी डाग नको
 फुल पाकळ्यांनो,
 हिंदवेलीच्या फळांना
 कीड नको बापड्यांनो.....,
 युवकांनो उठा आता
 तुम्ही सारे पेटून,
 व्यसनांचा हा मोहासुर
 काढा त्याला पिटून....,

-शुभम काटकर

तृतीय वर्ष, बी. फार्मसी

प्रेम कुणावर करावे?

प्रेम कुणावर करावे?

जो आपल्याला आवडतो त्याच्यावर,
कि ज्याला आपण आवडतो त्याच्यावर.....?

प्रेम कुणावर करावे

मन वेधून घेणाऱ्या त्या गुलाबावर,
कि त्याला जपणाऱ्या त्या काट्यावर... ?

प्रेम कुणावर करावे?

जन्म घेतलेल्या मायभूमीवर
कि तिच्यासाठी प्राण देणाऱ्यांवर... ?

प्रेम कुणावर करावे?

सुंदर नाजूक वेलीवर
कि तिला आधार देणाऱ्या त्या जोडीदारावर..... ?

प्रेम कुणावर करावे?

रंगीबेरंगी दिसणाऱ्या पाखरांवर
कि त्याला साथ देणाऱ्या वाऱ्यावर.... ?

प्रेम कुणावर करावे... ?

त्या परवा भेटलेल्या मुलीवर

कि जीव ओवाळून टाकणाऱ्या

आई बाबांवर.....?

-स्वाती नलवडे

प्रथम वर्ष, एम. फार्मसी.

सहवासाचा परिणाम

सहवासाचा परिणाम,

कधी जीवन बदलून टाकतो,
आकाशातून पडणारा पावसाचा थेंब
अलगद जमनीवरती विसावतो.

पण गटारीच्या पाण्यात गेला

तर तो निरुपयोगी ठरतो,

पण तोच थेंब असतो,

कधी एका शिंपल्यात पडतो,

मोती होऊन कधी,

नकळत चमकूही लागतो.

तोच पाऊस असतो,

थेंब तसेच असतात .

पण सहवास मात्र वेगळा लाभतो,

नकळत सहवासाचा परिणाम मात्र बाजी
मारून जातो.

-अदिती पाटील

प्रथम वर्ष, बी. फार्मसी.

आहेस तू.....!

हिरव्यागार शेतातील कोमल फुल तू,
रखरखत्या उन्हात सावली देणारा वृक्ष तू,
थंड वाऱ्यानंतर आलेली पावसाची सर तू,
निळसर पाण्यातील सुंदर कमल तू,
वेलीवरल्या फुलाचा सुगंध तू,
देवघरातील समयीची वात तू,
एकाकी मनाला दिलासा देणारी आस तू,
पाठीवरच्या थापेची छाप तू,
अलगद फिरणारा मायेचा मोरपंख तू,
लेकराच्या चुका पाटी घालणारी माय तू,
अशी माझी प्रिय आई आहेस तू..!

-निखिल पाटील

प्रथम वर्ष, बी. फार्मसी.

माणसं हवीत.....

धगधगत्या जीवनाला शांत करणारी,

खडतर आयुष्य सोपं करणारी,

माणसं हवीत.....

नवनवीन गोष्टी सांगणारी,

चुकलं तर मोठ्या मनाने माफ करणारी,

माणसं हवीत.....

नवी स्वप्न दाखवणारी,

इतरांनाही थोडा वेळ देणारी,

माणसं हवीत.....

सत्य अशी बोलणारी,

पण बोलकी असणारी,

माणसं हवीत.....

मरणानंतर खांदा देणारी,

अन माझ्यासाठी कधी रडणारी,

हे सगळं बिनपगारी करणारी,

माणसं हवीत.....

-अबोध साळवी

तृतीय वर्ष, बी. फार्मसी.

"पाहिलेलं फुलपाखरू"

तुला पाहता पाहता मी माझ्यात गुंतते,
 तुझ्या सहवासाने मी बावरून जाते,
 तुझा तो रंग, तुझी ती भरारी,
 हळूच मन कधी बावरे होते.

-उमा चव्हाण

अंतीम वर्ष, बी. फार्मसी

गुणवत्ता अन विद्यार्थी.....!

विद्या प्राप्त करतो तो खरा विद्यार्थी,
 पण नाही उरली किंमत आता कोण्या अर्थी.

हरवलं आहे बालपण

मग आता कुठं मामाचा गाव,

दुसरेच ठरिवतात ,

कोणता मांडावा डावं.

गुणवत्तेच्या निकषाला सगळेच भुलले आहेत,

त्याच्या जीवनाचा जुगार सगळे खेळत आहेत.

प्रत्येकाच्या सहनशक्तीचा अंत असतो,

पण आमच्या मानसिकतेला इथे ठार मात्र नसतो.

पहिला कोण? अन शेवटी कोण?

गुणवत्ता आकड्यांच्या नादी लागते,

आमची गुणवत्ता कळायला

अजूनही यादी लागते.

-पूनम जाधव

द्वितीय वर्ष, बी. फार्मसी

शब्द

बोलताना सांभाळून

शब्दाला तलवारी पेक्षा धार असते

फक्त फरक एवढाच कि ,

तलवारीने मान, शब्दाने मन कापते

तलवारीचा जखमेतून रक्त

शब्दाचा जखमेतून रक्त

शब्दाचा जखमेतून अश्रु

होणारी वेदना मात्र सारखीच

म्हणून सांभाळून शब्द वापरू

शब्दाला तलवारीपेक्षा धार असते

शब्द माणसाला तोडतात

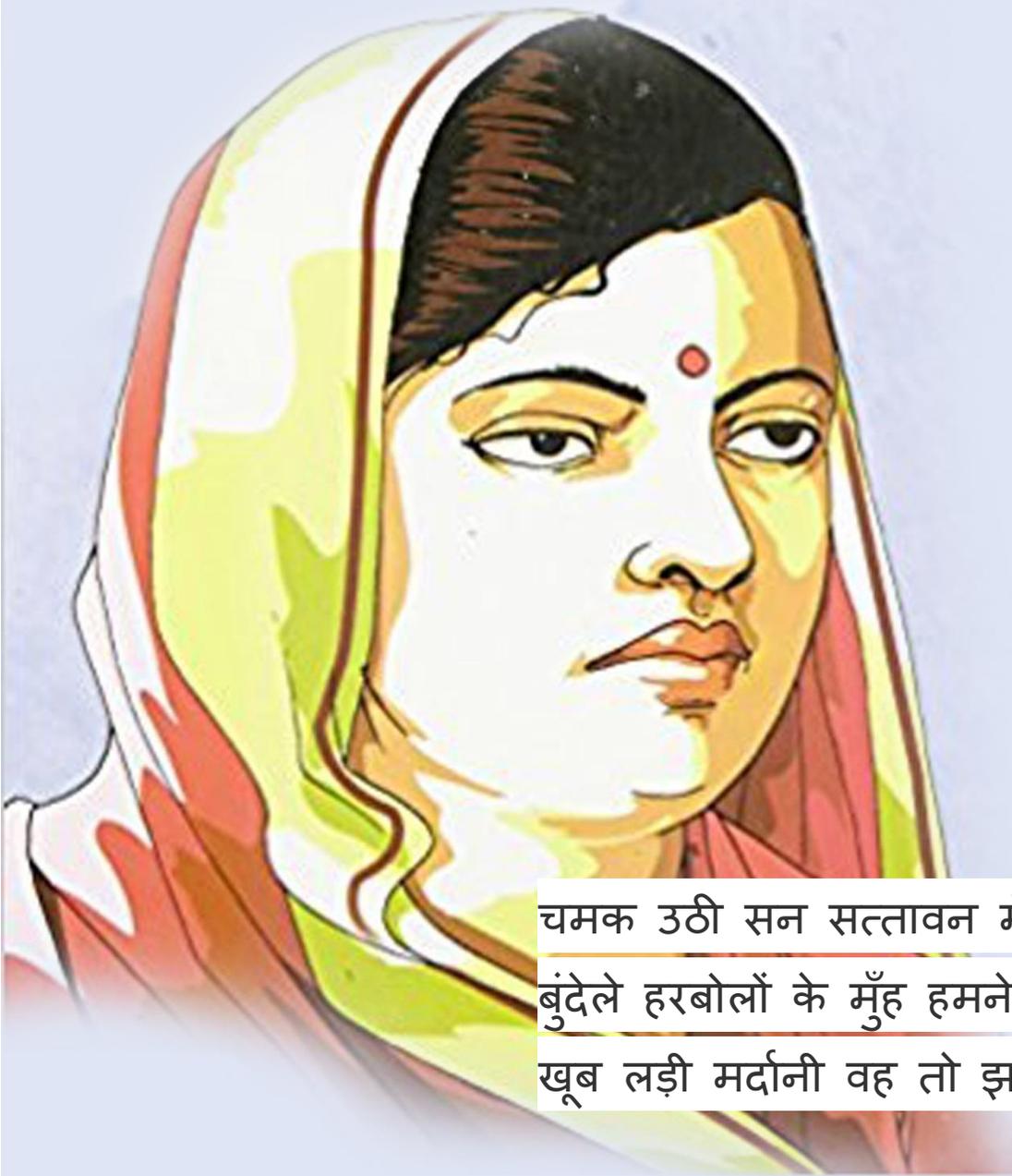
शब्दच रामायण, महाभारत घडवतात

म्हुणुन शब्द सांभाळून !

-रसिका गोंडकर

द्वितीय वर्ष, बी . फार्मसी

हिंदी विभाग

चमक उठी सन सत्तावन में, वह तलवार पुरानी थी,
बुंदेले हरबोलों के मुँह हमने सुनी कहानी थी,
खूब लड़ी मर्दानी वह तो झाँसी वाली रानी थी॥

प्रगतिशील देश: भारत

कुछ दशक पूर्व आजादी के बाद भारत की प्रगति के बारे में एक अंग्रेजी लेखक द्वारा लिखे लेख में भविष्यवाणी की गयी थी कि ' इक्कीसवीं सदी में भारत औद्योगिक विकास की मंजिलें तय करते हुए उस जगह पहुंच जायेगा जहां आदमी शून्य और मशीनें आगे हों जायेंगी। ' लेख में यह भी भविष्यवाणी की गयी थी कि भारत चांद पर पहुंचेगा और आकाश में जगमग सितारों की खोज करेगा। यह वह समय होगा जब मानव सारे कार्य मशीनों के कलपुर्जों द्वारा करेगा, मानव की समस्त बौद्धिक शक्ति मशीनों के कल-पुर्जों पर समर्पित कर दी जायेंगी।

उस समय लिखे गये लेख में भारत के विकास की उपरोक्त कल्पना हवाई घोड़े कहीं जा सकती थी, क्योंकि भारत जब आजाद हुआ तो सरकार का खजाना खाली था। देश उत्पादन से लेकर मशीनों तक पर विदेशों पर निर्भर करता था। लेख की भविष्यवाणी सत्य साबित हुई- भारत के कदम अंतरिक्ष में पहुंचा। भारत की अपनी सेटेलाइटें आकाश में विचरण कर रही हैं। भारत आत्मनिर्भर है, कृषि उत्पादन से लेकर मशीनों तक की प्रगति में वह पूरी

तरह प्रगतिशील है। भारत आज विश्व शक्ति में अपनी अलग पहचान बनाने में सक्षम हुआ है।

आज हम इक्कीसवीं सदी में प्रवेश कर चुके हैं। आज भारत का समस्त कार्य मशीनों के कलपुर्जों द्वारा पूरा हो रहा है। जहां पश्चिमी देशों ने आदमी के समान कार्य करने वाले रोबोट अभी से तैयार कर लिये हैं और वे एक सीमा तक उन पर ही निर्भर करते हैं। भारत उस दिशा में प्रयासरत। पिछले कुछ वर्षों में कम्प्यूटर और संचार क्रांति में इतनी ज्यादा प्रगति की है कि सैकड़ों इन्सानों कार्य एक कम्प्यूटर के द्वारा होने लगता है, वहीं हर हाथ में माबाइल पहुंच गया है।

परिवर्तनशील भारत- स्वतन्त्रता प्राप्त करने के बाद भारत की स्थिति में काफी परिवर्तन हुआ। आज भारत की स्थिति इतनी खराब एवं सोचनीय नहीं हैं जितनी आज से लगभग 6-7 दशक पहले थी। अन्य देशों की भांति भारत भी आज मन्द चलकर भी अब तीव्र गति से उन्नति कर रहा है। जीवन के विविध क्षेत्रों में भारत में अनेक महत्वपूर्ण परिवर्तन किए हैं। किन्तु आज भी मशीनीकरण के क्षेत्र में भारत अन्य देशों की तुलना में बहुत पीछे है।

लेकिन भारत ने अपना धैर्य नहीं खोया है और वह निरन्तर मशीनों के क्षेत्र में भी प्रगति कर रहा है। भारत ने हरित क्रान्ति में आगे बढ़कर हर पेट को भोजन की व्यवस्था की है। श्वेत क्रान्ति ; डेयरी फार्म द्वारा नागरिकों के लिए अच्छा स्वास्थ्य दिया है।

इक्कीसवीं सदी का भारत- इक्कीसवीं सदी का भारत अत्यन्त शक्तिशाली एवं सुदृढ़ है। वर्तमान में भारत की अर्थव्यवस्था एशिया की उन तीन अर्थव्यवस्थाओं में से एक है जिनकी विकास दर में तेजी से वृद्धि हो रही है । ये तीन देश चीन, भारत और दक्षिण कोरिया है। आज भारत में वस्तुओं का उत्पादन केवल फैक्ट्रियों में ही नहीं होता बल्कि उनका डिजाइन बनाता है, विपणन होता है तथा विज्ञापन किया जाता है । इस बदलाव का मुख्य कारण कम्प्यूटर और संचार तकनीक से सम्भव हुआ जो अपूर्व और अनेपक्षित विकास है।

वर्तमान समय में वस्तुओं की कुछ सेवायें जैसे साँफ्टवेयर के निर्यात में वृद्धि दर कुल निर्यात की वृद्धि दर से काफी आगे हैं। आज भारत के पास जितना बड़ा औद्योगिक और उद्यमी है, उसके सहारे वह आगे और अधिक उन्नति की ओर अग्रसर है। भारतीय तकनीक के

साथ-साथ हम आयातित नीति का भी प्रयोग कर रहे हैं। क्योंकि हमारे देश में प्राकृतिक संसाधनों की भी कोई कमी नहीं है।

इक्कीसवीं सदी के भारत के पास अनुसंधान एवं विकास, कम्प्यूटर, इण्टरनेट, मोबाइल, गुणवत्ता नियन्त्रण, लेखा प्रबन्धन, विपणन, विज्ञापन, रूचि व सेवाएं वितरण और कानून सेवाएं अर्थव्यवस्था के सभी क्षेत्र उपस्थित हैं। आज वैज्ञानिकों द्वारा अनेक प्रकार के तकनीकी आविष्कार किये जा रहे हैं जो देश के लिए अत्यन्त उपयोगी हैं। इन तकनीकी आविष्कारों के चलते भारत की अन्तरराष्ट्रीय बाजार में बिकने वाली वस्तुओं की गुणवत्ता आसानी से बढ़ गयी है, जिस कारण भारत आज भारत कुछ सामानों, जैसे- कम्प्यूटर डिस्क, आदि का कम लागत पर उत्पादन करने के साथ-साथ उनमें कुछ साँफ्टवेयर या संगीत जोड़कर अधिक लाभप्रद निर्यातक बन गया है।

तेज प्रगति मगर रूकावटें-इस प्रकार इक्कीसवीं सदी के भारत में इतने गुण होते हुए कुछ रूकावटें या दोष अभी भी बाधक हैं। आज के भारत में भ्रष्टाचार और अपराधिक प्रवृत्तियां तीव्र गति से बढ़ रही हैं। जगह-जगह नौकरी के लिए रिश्वतखोरी चल रही है। बिना रिश्वत दिये कोई कार्य सम्भव

नहीं हो पा रहा है। सरकारी नौकरी पाने के लिए बड़े-बड़े अधिकारियों को रिश्वत, किसी केस से अपना नाम हटवाने के लिए पुलिस वालों को रिश्वत, समय-समय पर आम लोगों द्वारा दी और ली जाती है।

बड़े-बड़े नेताओं द्वारा चुनाव जीतने के लिए भ्रष्टाचार का सहारा लिया जाता है। वे पहले मीठी-मीठी बातें करके आम जनता को अपने पक्ष में कर चुनाव जीतते हैं, लेकिन बाद में उसी जनता पर अपरी तानाशाही थोपते हैं। वर्तमान समय में अपराधिक प्रवृत्तियां तीव्र गति से बढ़ रही हैं। अपराधियों द्वारा जगह-जगह लूटपाट एवं हत्याओं की घटनाओं को अंजाम दिया जा रहा है। हमारे वैज्ञानिकों द्वारा जिसे तकनीकी उपकरणों का निर्माण किया गया है उनका भी दुरुप्रयोग किया जा रहा है। कम्प्यूटर पर बच्चों एवं बड़ों द्वारा अश्लील चित्र देखे जाते हैं। जिससे उनमें अपराधवृत्ति बढ़ रही है।

विकास की आशाएं- फिर भी हम एक आशावादी देश के निवासी हैं। अपनी आशावादिता के आधार पर हम आगामी शताब्दी के विकास का कुछ न कुछ आंकलन निम्नलिखित प्रकार से कर सकते हैं

भारत को अत्याधिक विकसित एवं शक्तिशाली बनने के लिए अब तक की प्रगति से पैदा हुए अवसर का लाभ अवश्य उठाना चाहिये। ज्ञान आधारित सेवाओं के आयात और निर्यात पर किसी भी प्रकार का कोटा या सीमा शुल्क नहीं होना चाहिये। इसी प्रकार इस क्षेत्र में विदेशी निवेश को पूर्णतया छूट दी जानी चाहिये क्योंकि सेवाओं के अन्तरराष्ट्रीय व्यापार का प्रमुख वाहन विदेशी प्रत्यक्ष निवेश ही होता है। कृषि के क्षेत्र में भी विकास की जरूरत है। हमारा देश कृषि प्रधान देश है। बहुत अधिक प्रयासों के बाद भी हम अपनी कृषि को पूर्णतः वैज्ञानिक आधार नहीं दे पाये हैं। अभी कुछ किसान ऐसे हैं जो कृषि के वैज्ञानिक तरीकों और साधनों का प्रयोग कर पाते हैं। हमें इसके लिए निरन्तर प्रयास करते रहने चाहिये ताकि अगले कुछ वर्षों में हम अपने देश की आवश्यकताओं की पूर्ति करने के बाद खाद्यान्नों का निर्यात कर सकें। सरकार को यह प्रयास करना चाहिये कि कम्प्यूटर, टेलीविजन में अश्लील चित्रों एवं फिल्मों पर पूर्णतः रोक लगाये ताकि बच्चों का ध्यान इन बातों में न होकर पढ़ाई की ओर अग्रसर हो। उनमें अपराध वृत्ति पनपने के बजाय उनमें इन्जीनियर, डॉक्टर, सफल व्यवसायी, प्राशासनिक और न्यायिक अधिकारी बनने की प्रेरणा भरे।

नये और भारी उद्योगों की स्थापना के बाद कृषि के तौर तरीकों में व्यापक परिवर्तन करके तथा लोगों के चिन्तन और उनकी मानसिकता में परिवर्तन लाकर हमारा देश सुखद स्थितियों का निर्माण कर सकता है। हमारा यह विश्वास है कि आने वाले कुछ वर्षों ने भारत दुनिया का सबसे शक्तिशाली देश बनकर उभरेगा। भारत क धरती पर अंग्रेजों के पैर जमाने से पहले तथा उससे पूर्व भारत में लुटेरे विदेशियों के आने से पहले भारत पूरे संसार में सोने की चिड़िया कहलाता था। कहा जाता था कि देश में दूध-दही की नदियां बहती थीं-हमें कठिन परिश्रम, दृढ़ इच्छाशक्ति और संसार के विकसित देशों की स्पर्धा में शामिल होकर प्रयास करना होगा कि एक बार फिर हमारा भारत देश सोने की चिड़िया कहला सके, देश में दूध-दही की नदियां न सही हर बच्चे को पोषण और स्वास्थ्य के लिए दूध-दही मिल सके। यह तभी सम्भव होगा जब 'हर हाथ को काम, हर हाथ को रोटी मिलेगी।' बेरोजगारी की समस्या को जड़ से मिटाकर देना भी युवा पीढ़ी को उनकी योग्यतानुसार काम मिल सकेगा । इसके लिए देश के राजनेताओं, सत्ता की कुर्सियों पर बैठने वाले लोगों को ईमानदार बनना देश प्रेम की भावना को ऊपर रखकर यह कार्य शीघ्र सम्भव हो सकता है। आशा है, कि हमारा

देश ऐसे ही रूप में आने वाले समय में संसार के सामने आयेगा जैसी हम कल्पना करते हैं।

- धनंजय भटाने

प्रथम वर्ष, बी. फार्मसी

विज्ञान : विनाशक या विकासक

विज्ञान की खोज यह मनुष्य का गुणसमयनुसार कई युगों से गुणों से , मनुष्य अपने सुख और आगे बढ़ने के लिए नई नई खोजनाएं करता है इसे ही विज्ञान सदियों से मनुष्य शरुष्टि मे | कहते हैं खोजना करके विज्ञान के गुणों को स्थापित विज्ञान की डी शक्तियाँ है एक | कर रहा है वि"कासक " विनाशक" और दूसरी "।

विकासक शक्ती से सुन्दरता और सुख साधन प्राप्त होता है विनाशक | | शक्ति से मनुष्य सिरिफ संहार करता है अब इस विज्ञान की शक्ती का उपयोग करना या उसे सही दिशा मे ले जाना हम हम विज्ञान को सही | इंसानों के हात मे है दिशा मे लेजायेंग े तो इसमें मानव जाती " इस्सिसे पूरा विश्व | छिपा है "का कल्याण इसी विज्ञान का | मंगलमें बन सकता है गलत तरीके से इस्तमाल किया तोह किनी | साड़ी हरी भरी जमीने बंजर बन जाती है

अभी इसी विज्ञान में से अग्नि का ही उधारण ले लो अग्नि की खोजना इंसान ने , इसी | ही की है अग्नि का गलत उपयोग हुआ तोह इंसान का सब कुछ जल कर खाक हो जाता है लेकिन सही तरीका हात आया तोह इसी अग्नि सी रोटी बना कर बुखे इंसान का पेट बरा जा सकता है विज्ञान | की अग्नि तोह वाही है लेकिन उसका उपयोग कैसे करना है यह विज्ञान का काम नहीं है बल्कि बुद्धि का काम है विज्ञान | विज्ञान के | इंसानी जिन्दगी का प्राण है देखो रसायनों का सही , रसायन ही लेलो उपयोग करोगे तो अनेक बीमार लोगों को दवाईया देकर रोगों से मुक्त किया जा इसी रसायन का अगर उपयोग | सकता है गलत तरीके से हो गया तोह रासायनिक बॉम्ब तैयार कर के लाखों लोगों की जान ली जा सकती है विज्ञान का रसायन तोह | वही है लेकिन उसका उपयोग करना इंसान विज्ञान तो समय अनुसार | के हात में है उसको दिशा देना हमारा | आगे बड़ रहा है विज्ञान हमें दिशा नहीं दिखाता | कर्तव्य है | यह गुण तो इंसान का है

जैसे की हम स्पेस करने जाते हैं तोह राह देखने का काम आखे करती है उसी , अगर | राह पर चलना पैरो का काम है आखे राह नै दिखाती तोह हम आगे कैसे अहेसे ही यह पर विज्ञान | बाद सकते हैं यह | आखे हमारी बुद्धि है , हमारे पैर है

बात सोला आने सही है की इंसान विज्ञान से इंसान ही विज्ञान का खोजी | शक्तिशाली है है फिर भी उसका इस्तमाल करने का तरीका इन्स्सन ने ही गलत किया तोह विज्ञान विनाशक कहलाता है और सही किया तोह विकासक कहलाता है |

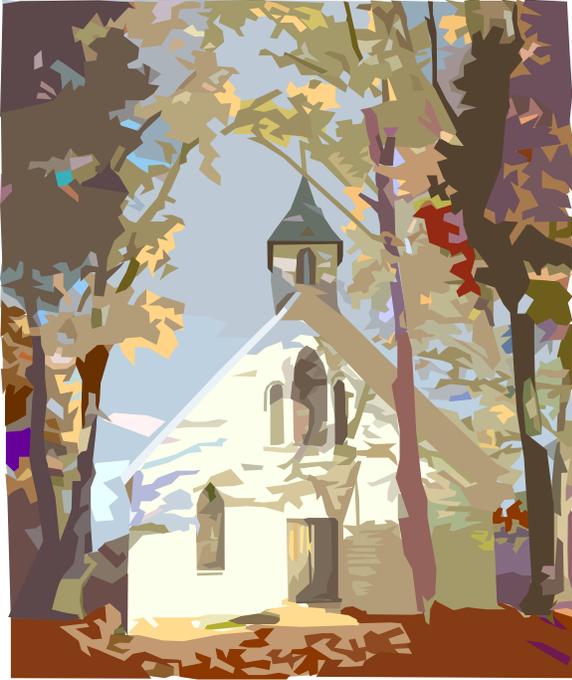
विज्ञान यह छोड़े सामान है अगर , आप छोड़े के पीठ पर बैठ कर लगाम सही तरीके से खींचो तोह आप घुडसवारी अच्छी लगाम नहीं | तरह से कर पाओ गेपकड़ में आई तोह घोडा आपको ही चिरोंद कर चला जायेगा बुद्धि का उपयोग कर आपने | घुडसवारी सुन्दर बना सकते हैं

इसीसे यही सिद्ध होता है की विज्ञान यह विनाशक नहीं है बल्कि अपनी मनोवृत्ति के कारण उसे यह रूप आगया है टोह | विज्ञान से वही गबराए जो विज्ञान को विनाशक का रूप दे रहा है विज्ञान का | गलत इस्तमाल करने वाले कुढ़ ही विज्ञान से डरे बल्कि विकास की राह पर बड़ते रहे हैं इसी विज्ञान की साहयता से इंसान और | इतिहास | एक नई दुनिया बना सकता है गवाह है की शिव धनुष्य एक ही था रावण की मनोवृत्ति गलत थी तोह उसी धनुष्य से वह डर रहा था और श्री राम विकास और सत्य के मार्ग के चलने वाले थे इसी लिए उन्होंने प्रेम से धनुष्य उठाया सुमति और , सुमंगल की ओर उनकी दृष्टी थी जिससे अहेसे सदबुद्धि और | कल्याण हुआ

सुम्नोवृति से विज्ञान का उपयोग करेंगे तो
जिससे | यह विज्ञान हम इंसानों की जान है
जीना सरल और आसान होगा तो विज्ञान ,
शरुष्टि का | विकासक ही तो कहेलाएगा
| मंगलमै अंग माना जायेगा

-सोनाली निरंकारी

द्वितीय वर्ष, एम. फार्मसी.

चालना हमारा काम है

गति प्रबल पेरू में भरी
 फिर क्यो दर- दर खडे
 जब आज हमारे सामने है
 रास्ते बहुत पडे
 जब तक न मंजिल पा सके
 तब तक हमे ना विराम हैं
 इस बडे विश्व प्रवाह में
 किसको को नहीं बेहना पडा
 किसको नहीं सहना पडा
 सुख दुःख हमारी हि तरह
 किस को नहीं सहना पडा
 हम पूर्णतः कि खोज मे
 दर-दर भटकते हीं रहें
 पर ना हो निराश कभी हम
 क्योकी जीवन हीं उसका नाम हैं
 औरं चलना हमारा काम हैं

मृणालिनी रजक
 तृतीय वर्ष, बी. फार्मसी

जिंदगी

कभी पेहली बार स्कूल जाने मे डर लगता
 था,
 आज हर रास्ता खूद ही चुनते हैं
 कभी मम्मी पापा की हर बात सच्ची लगती
 थी,
 आज उन्ही से झूठ बोलते हैं
 कभी छोटीसी चोट कितना रूलाती थी,
 आज दिल टुट जाता हैं फिर भी सम्भल
 जाते हैं
 पेहले दोस्त बस साथ खेलने तक याद रहेते
 थे,
 आज कुछ दोस्त जान से ज्यादा प्यारे लगते
 हैं
 एक दिन टैशनका मतलब मॉ से पुंछना
 पडता था,
 और आज टैशन सोलमेट लगता हैं
 एक दिन था जब पल में मनाना तो रोज का
 काम था,
 आज एक बार जो जूदा हुए तो रिश्ते तक
 खो काते हैं
 सच्ची जिंदगी ने बहुत कूछ सिखा दिया,

ना जाने रब ने हम को इतने जल्दी बडा
क्यो बना दिया

- स्नेहल पाटील

तृतीय वर्ष, बी. फार्मसी

माँ

घुटनों से रेंगते रेंगते
कब पैरोंपर खडी हुई
तेरी ममता की छांव मे
जाने कब बडी हुई,
काला टीका, दूध मलाई
आज भी सब कुछ वैसा है
मैं ही मैं हू हर जगह
प्यार ये तेरा कैसा है
सीधी-साधी भोली-भाली
मैं ही सब से अच्छी हूँ
कितना भी हो जाउ बडी
माँ! मैं आज भी तेरी बच्ची हूँ

-तेजश्री याकूब माने

तृतीय वर्ष, बी. फार्मसी

मेहनत

रौने से तकदीर बदलती नहीं हैं,
वक़्त से पेहले रात कभी ढलती नहीं हैं।
दुसरो की कमयाबी लगती हैं आसान मगर,
कामयाबी रास्ते में पडी मिलती नहीं हैं।
मिल जाये कमयाबी अगर इत्तिफाक से,
यह भी सच हैं की वह पचती नहीं हैं।
कमयाबी पाना हैं पानी से आग लगाना,
पानी मे आग आसानी से लगती नहीं हैं।
ऐसा भी लगता हैं ज़िंदगी मे अक्सर,
दुनिया अपने जज्बात समझती नहीं हैं।
हर शिकस्त के बाद टुट-टुट कर जो सम्भल
गया,
फिर कौनसी बिगडी बात बनती नहीं हैं।
हाथ बांध कर बैठने से पेहले सोच लो कभी,
अपने आप कोई ज़िंदगी सवरती नहीं हैं।

- मोहीत कुमार

प्रथम वर्ष, बी. फार्मसी.

सहेली

तुझसे बिछदने के ख्वाब से ही हम घबराते
हैं,

इस ख्वाब को हम भूल के भी देखना नहीं
चाहते।

तुम्हारे हमारे जीवन मे आना इत्तिफाक
नहीं,

तुम तो हमारे हर सुख-दुख के साथी हो
तुम्हारा होता हमारे लिये जैसे खुदा का एक
तौफा।

और ना होना जैसे सारे जन्नत से बगावत

हम तो तुम्हे हर जर्रे मे देखते है क्योंकि,

तुम उस हर जर्रे को खास बनाते हो,
तुम हमारे लिये मेहज एक हसीन ख्वाब हो।
जिसे हम हर वक़्त, हर दिन और हर महिना
जीन चाहते है।

और तुम्हारे साथ गुजारा हुआ वक़्त को
हम

समेट कर कर रखना चाहते है, क्योंकि

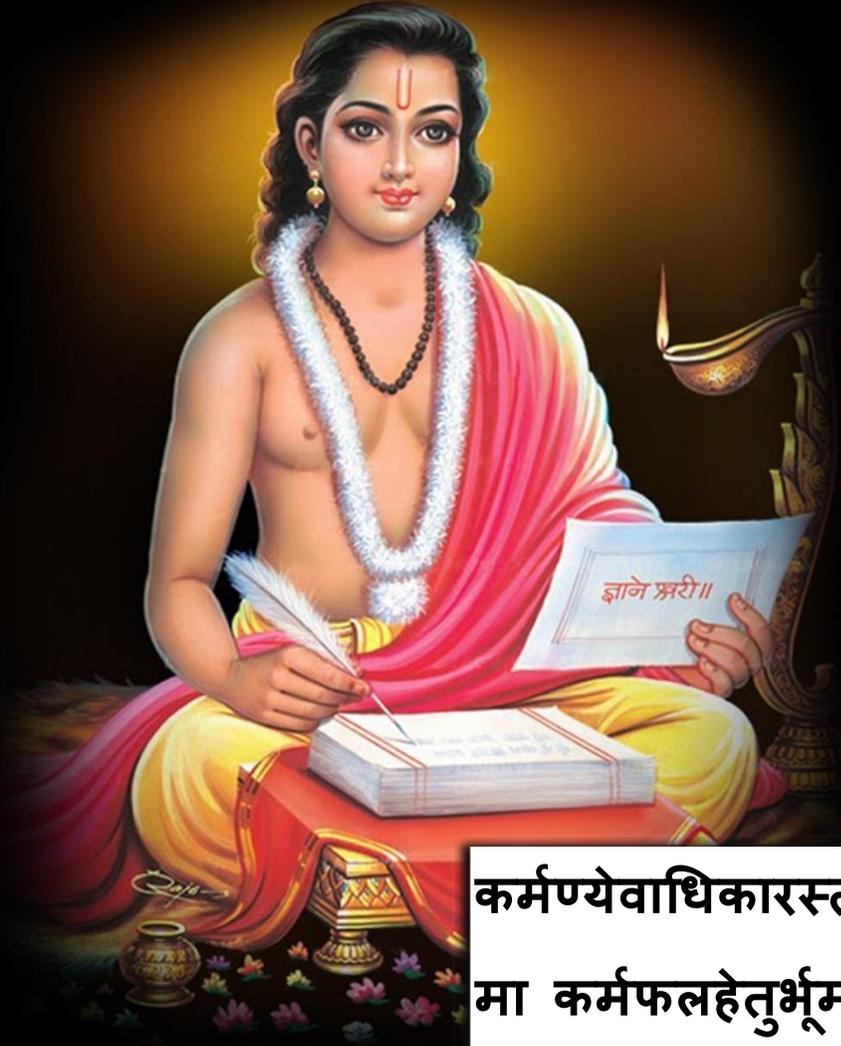
आप को मुस्कुराते हुए देख सके।

- उमा चव्हाण

अंतिम वर्ष, बी. फार्मसी

संस्कृत विभाग

कर्मण्येवाधिकारस्ते मा फलेषु कदाचन।
मा कर्मफलहेतुर्भूर्मा ते सङ्गोऽस्त्वकर्मणि॥

संस्कृत श्लोक

कर्मण्येवाधिकारस्ते मा फलेषु कदाचन।

मा कर्मफलहेतुर्भूर्मा ते सङ्गोऽस्त्वकर्मणि।

You have the right to work only but never
to its fruits.

Let not the fruits of action be not your
motive, nor let your attachment be to in
action.

न चोरहार्यं न च राजहार्यं न भ्रातृभाज्यं न च

भारकारि।

व्यये कृते वर्धत एव नित्यं विद्याधनं

सर्वधनप्रधानम् ॥

The wealth that cannot be stolen, neither
abducted by state, nor can be divided
amongst brothers, neither it is burdensome
to carry the wealth that increase by giving
.that wealth is education and is supreme of
all possessions.

सत्यम एव इश्वरो लोके सत्यम पद्मा

समश्रिता।

सर्वानि सत्यान् न अस्ति परम् पदम्॥

Truth is god and virtue follows truth.

All are rooted in truth and there is nothing
higher than the truth

-Radhika H. Patil

T.Y.B.Pharm

गुणा गुणज्ञेषु गुणा भवन्ति ते निर्गुणं प्राप्य
भवन्ति दोषाः।

आस्वद्यतोयाः प्रभवन्ति नद्यः

समुद्रमासाद्य भवन्त्यपेयाः॥

गुण जाणणारे असतील त्यांच्या ठीकाणी गुण
हे गुण ठरतात पण तेच गुण निर्गुणी
माणसाकडे गेल्यावर दोषच ठरतात. पिण्यास
योग्य असे गोड पाणी असलेल्या नद्या उगम
पावतात पण त्या समुद्राला मिळाल्यावर
पिण्यास अयोग्य होतात.

चलन्ति गिरयः कामं युगान्तपवनाहताः।

कृच्छ्रेऽपि न चलत्येव धीराणां निश्चला

मतिः॥

जरी पर्वत वादळामुळे हलत नसले तरी
प्रलयकाळातील झंझावातामुळे ते [सुद्धा]
डळमळले तर खुशाल घसरू देत पण
धैर्यवान; बुद्धिमान लोकांची स्थिर बुद्धी
कुठल्याहि संकटात विचलित होत नाही.

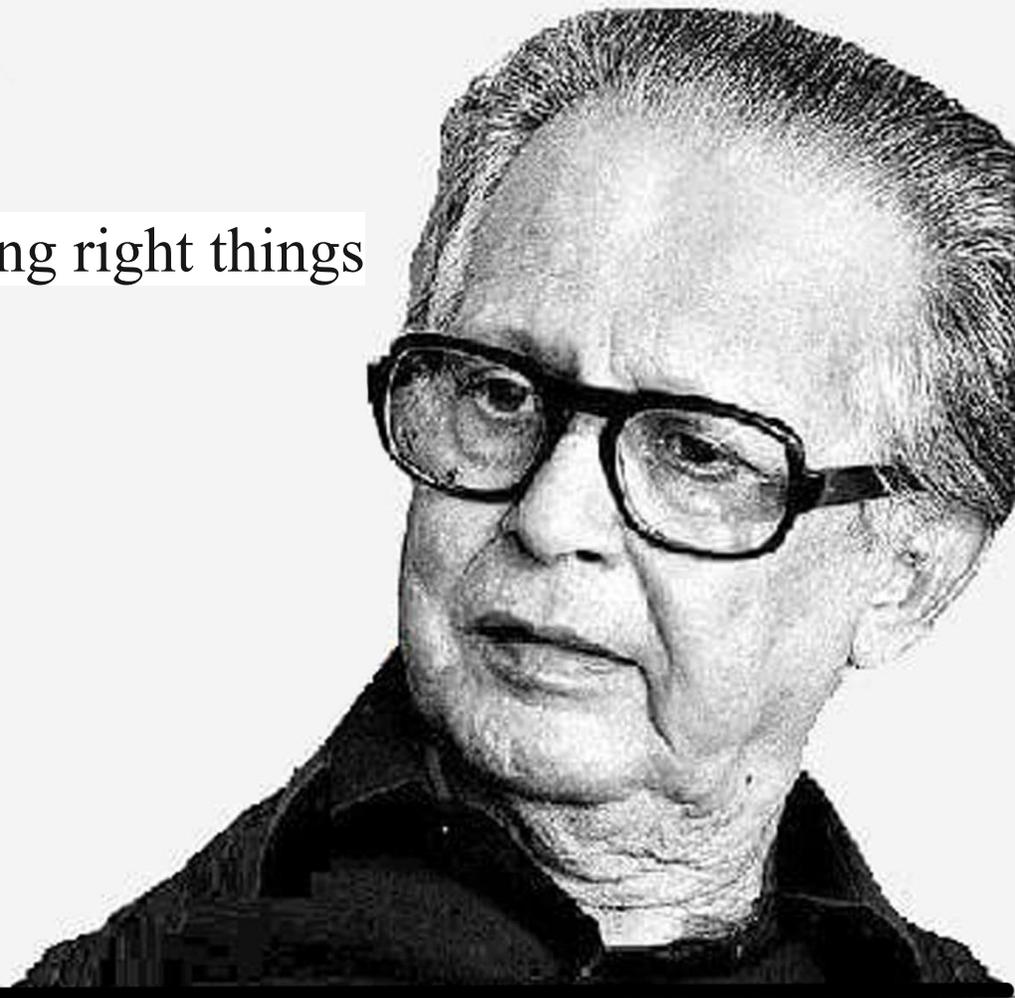
-Nisha Desai

S.Y.B.Pharm

English Section

“life is about making right things
and going on..”

— R.K. Narayan,

Relevance Of Gandhian Principles In Today's World

Today, people only remember Gandhiji, father of our nation on 2nd of October and they casually take it as a holiday. We all are aware about his fight for freedom and also remember him for his principles of Ahimsa, Satyagraha, simple living, self-sufficiency etc. but no one is trying to inculcate his teaching within their lives. The reason behind this may be that, everyone might be thinking that today's condition is very much different from the past, when Gandhiji existed. But on the contrary there are very much similarities between past and present. In past, British's ruled us but today our own demoralized mentality rules us, and it spreads poison everywhere but we are unaware of it.

Gandhiji's principles hold relevance in today's life also. It is reflected by many examples, like in case of Jessica Lal murder, the whole country demanding justice only by candle march with peacefulness. This reflects the Satyagraha with Ahimsa (non-violence). Another case which threatened the whole nation is Nirbhaya case, where whole country showed their integrity and fight for justice. It also reflects the principles of

Gandhiji i.e., Satyagraha and Integrity (unity) for the justice.

Likewise we should also follow his principle of Satyagraha in our everyday life by simply saying only truth at every situation. We think it does not create any differences in our life, but later on we got dynamic results from it. e.g., if we lie to anyone we have to lie consistently to hide our previous lies. It will destroy trust between people which finally collapse their inter-personal relations.

Gandhiji's another famous principle is Ahimsa, which has lost today. Because youth only believes in their so called mentality i.e., "Eye for an Eye!", but as we go in depth we realize that this mentality only results in an unrepairable tragedy so, we all should follow the principles of Ahimsa at every aspect of our life.

Gandhiji always believed in simple living and high thinking, but nowadays people fail to do so. Every individual is attracted towards western lifestyle, because they believe only in external beauty, but what about the internal beauty of soul? Only people with great thinking create a huge difference in our society because they influence other people only

by their great thinking not with the clothes and lifestyle which they followed. So, we all should be aware of what we see and what we read because this leads to create our moral empowerment. So by following Gandhiji's teaching, we should try to keep ourselves away from hearing, seeing and talking the bad/evil.

The other great belief of Gandhiji is self-reliance (sufficiency). Today the 'Make in India' is totally based on this fact; so here the Gandhiji's relevance in today's life is reflected. We should make ourselves able to earn what we need. There should not be any kind of dependency on other people and this is only possible with education. Gandhiji believed that only education makes differences among society. So, every individual should be educated enough to earn and fulfill his/her everyday needs.

Gandhiji's another famous quote is,

“The weak can never forgive,

Forgiveness is the attribute of the strong”

This single quote gives a life changing message to entire humanity.

The other dream of Gandhiji was “women empowerment”. Gandhiji thought

that the overall development of our nation is only possible by women empowerment. Nowadays many crimes related with females are tolerated by them due to lack of education. So, by creating awareness from education we could support women empowerment.

Many great people follow Gandhiji's principles in their own life. e.g., Nelson Mandela inculcated the principles of Gandhiji for the anti-colonial struggle which lead to glorious transformation of South Africa. The another great person is Martin Luther king (Jr.) who adopted non-violence as the weapon to help millions of Africans and Americans to fight for their rights, after being influenced from Gandhiji's principles.

Gandhiji is not only a person but it's a philosophy which should be inculcated by every individual to upgrade his/her morality because nowadays we are suffering from many issues which ultimately leads to under-development of our country. But by inculcating the simple principles of Gandhiji, we could make a dynamic change. One very popular movie from Bollywood is “Lage Raho Munnabhai”, which sets a good example

of how to inculcate Gandhiji's great philosophy in our simple day-to-day life and we must remember his another great quote,

“Be the change you want to see in others!”

So, we all should try to follow his principles to upgrade our morality for contributing the dignity and harmony of our nation.

-Sanghmitra .S .Kambale

S. Y. M. Pharm(QA)

Importance of Attitude

“Ask and you will receive seek and you will find, knock and it will be opened to you”. The aforesaid words from the holy bible talks about how the human attitude makes a difference and I wish to throw some light on the same. What is attitude? As the dictionary defines it, attitude is way of talking and behaving however its significance in our life is much more.

Attitude is a way of life we have a choice everyday regarding this attitude we embrace for the day. We cannot change our past nor can we change the way certain people think. However the only

thing we can possibly change in order to deal with situation better is our attitude.

Attitude determines outcome, it reflects our behavior. One's attitude towards the other determines the other's attitude towards him. Man is master of his own destiny. He can very well manipulate his grief or happiness by choosing the correct attitude with a positive outlook; he can overcome his grief with ease and achieve happiness. I am strongly convinced that life is only 10% of what is happiness to me and 90% of how I react to it.

The right attitude to adopt is not to let insults, sarcasm, rudeness, ridicule or mockery bother you. Why respond negatively to such behavior? If you do, you are showing that you are emotionally weaker. Even if people in reality are downright inhuman you can choose to ignore their behavior or not view it negatively at all. That is real self-mastery. We have the power to emerge smiling from greatest defeat and to go on to achieve shining victory.

A strong positive attitude finally is most effective when it is self-generated. People whose outlook on life is by contrast basically negative can actually attract

failure! The stronger the person's desire to have a positive or negative attitude the stronger the magnetic field of energy it generates drawing good or bad fortune to oneself.

-Snehal. R. Patil

T. Y. B. Pharm

IMPORTANCE OF PLANTS IN CURING EXAMPHOEBIA

The human body, in general is much better suited to treatment with herbal remedies than with isolated chemical medicines. We have evolved side by side with plants over hundreds of thousands of year and our digestive system and physiology as a whole are geared to digesting and utilizing plant based foods which often have a medicinal value as well as energy and growth providing substances. In the trend leading up to exams, most students forgot that the brain needs more than information to feed on. What you eat, affects your memory and concentration.

Exam causes stress, which raises the level of adrenalin in the body. Since the body needs Vitamin C to make adrenalin, sustained stress can lead to its deficiency and weaken the immune system. Vitamin

C is an anti stress vitamin that fight injection and synthesizes amino acids for brain and nerve function. Like Vitamin A, Vitamin E and Vitamin C also reduces the cell damage caused by free radicals. Vitamin C increases iron absorption in the body, which increases the blood capacity to carry oxygen. Brain consumes more oxygen than any other body tissue, so make sure one must get plenty of iron and fresh air.

Antioxidants protect neurons by keeping blood vessels healthy. Ginger-lemon tea is good for tonsils and hot drinks are better than cold. Junk food bread, meat and processed foods have saturated fat that impair the function of nutrients and affect concentrations. So for dealing with exam stress, one must take proper diet.

The dividing line between food and medicines may not always be clear. Lemon, Papaya, Onions and Oats are they food or medicines? The answer simply is, that they are both. Here is list of some dietary do's and don'ts for the students.

Take daily:

1. Vitamin C - Orange juice, Amla, etc.
2. Whole grains and pulses - Vitamin B complex form

Avoid:

- 1) Coffee/Tea – Tannins prevents iron absorption.
- 2) Big Meals - Direct blood to digestive track, making the brain sluggish.
- 3) Cold drink, Chocolate – Blood sugar shoots and then fall rapidly, leaving person tired.

- Neha. N. Patil.

T. Y. B. Pharm

ATTITUDE

Nowadays, it's too important to succeed in our life. But, success is not about how much money you earn in your life. Success is a thing which develops the values of our living. Simple living and high thinking is a basic rule of life. But the first step of success is an attitude. Your positive attitude can make your way of success so easy.

Our happiness and success depends on our attitude. According to me, attitude is only thinking which acts as a milestone of way to success. But there is something that can destroy your attitude. When ego comes in attitude it becomes arrogance. This arrogance can destroy your whole life. Positive attitude is a thing which we have to develop in our own life. Life is too

short, so we have to live like a winner. Winners never quit the battle in midway and quitters never win any battle. There is no success without trying.

Foundation of success is attitude. Your attitude contributes to success. In a positive environment, a marginal performers output goes up/ascends. In a negative environment a good performers output descends. Attitude also helps for being happy every time. There is no success without struggle. In fact struggle is part of life.

For positive attitude always remember “Don't compare yourself with anyone”. Set new goals and break the records. Success is a fight between you and yourself. Trust yourself. Be positive and always remember one thing.

“No Effect, No Defect but Try to be
Perfect.

It is not your Aptitude but it is your
Attitude that determines your Altitude”

-Swati. S. Dabhole

F. Y. B. Pharm

INDIA Vs WOMENS

And the story begins from here itself, the moment a baby is born, the first thing asked is, “Boy or Girl”?

Gender differentiation starts from here itself. As soon as children are born, society identifies them as either ‘he’ or ‘she’. Parents select gender oriented cloths, toys etc. By the age of two, children’s already know their own sex. No matter how many efforts we put in this situation we cannot solve this problem. The problem of difference between boy and girl child will always remain the same. We won’t be able to make people consider boy and girl as equal. I really don’t understand that on one side people worship the girl as goddess, then how they can even think that girls are different from boys and try to kill them or don’t give those equal rights as boys. The only reason behind this is the thoughts of society, which are carry forwarded from generation to generation.

Society is the biggest reason behind the problem faced by the women. To move ahead it has to be left behind.

Taking birth as a girl in our Indian society is a real big struggle from the

starting itself. Killing the girl child in her mother’s womb is the one of the most horrible practices followed in many parts of India. The reason behind this is the thinking of the less educated who think, girl child as a burden on them. In rural areas the birth of girl child, like her education is given less importance than the education of the male child of the family. In India it is only believed that, the work of the women is to stay at home, cook for the children and take care of entire family. Sometimes I wonder, all this happens in the same country, where we worship our goddess “Lakshmi” on Lakshmi Pooja, even though the things have changed, they aren’t in the same manner as they were before, but still there are majority of people who still think in this direction.

If we talk about the freedom of women in India, are they enjoying their real freedom? No! No! No! The freedom is limited. I don’t say to allow girls roam in the late nights, but give them enough liberty. Some restrictions should be followed with boys so that most of the problems would be sorted out. Even in childhood girls are made to do all the work while boys are allowed to play all the day long. This is the main reason of the attitude of boys, which develops

superiority in them. See, boys are also living in the same home and girls are also working and earnings for the family, hence sharing household work is nothing to feel inferior about.

After the society, next person comes to my mind is a women itself. According to me, if a women does not suppress and allow other women to grow. Then, I will definitely say, it is a total freedom. It all lies in the mind of women individuals. A women should understand the other women. They should support each other in every different problems. They should perceive the decision making capacity, this proves the women's identity. Lastly, I feel the real independence of Indian women is when they are allowed to live without the pressure of society.

The sad reality is that we live in an increasingly violent society in which the fear of crime is ever present. Personal safety has become an issue of importance for females. (1) The first and most important part of the women safety is the self-defense awareness. (2) Girls! Use your SIX sense, learn to trust this power and use it whenever necessary. Avoid a person or a situation which does not feel safe. (3) You have a right to fight, it is

very important to understand that you can and you should define yourself physically. (4) Safeguard yourself from unknown people; never open your door unless you are confirmed with yourself, who's on the other side. (5) Use the internet wisely, always keep your information confidential.

What is the real status of women's in India? – It's not as worse as many thing. Though they have defeated many problems such as Sati, Child marriage, but dowry is still an issue and we hear bad news here and there about it. "The pressure of society" has greater impact in a life of Indian women. The reason their family says, as a women, you can't travel alone, "if you study more, it will be difficult to find a life partner for you, it will be difficult to get married if your age is increased. Parents are much worried on that society says about their daughter. The cause of all this is the 'societal pressure'.

Society cannot degrade women, because of her gender. Women all over the world are working shoulder to shoulder with men. They are much more capable to take decision about different aspects of their life and profession. They are playing multiple roles in their families. They have already proven their worth in economic,

social, cultural, academics, sports etc. in such fields. It is wrong, to compare women's with men's, because they are far better than men's. But still their condition on social and economic fronts has not been up to the mark, and in many parts of India they are forced to live a miserable prestige that they deserve. So, when all this is going to change? When will women get their real freedom? Still there's a question mark?

-Rajeshree A.
Gavali

F. Y. B. Pharm

MALALA YOUSAFZAI

- A Pakistani Activist

Malala Yousafzai is a Pakistani activist for female education and the youngest Nobel Prize laureate. Malala was born on 12 July 1997 in Mingora, Khyber Pakhtunkhwa, Pakistan to Ziauddin Yousafzai and Tor Pekai Yousafzai. Her family is a Sunni Muslim family of Pashtun ethnicity.

She is known for human rights advocacy, especially the education of women and children in her native Swat Valley, in Khyber Pakhtunkhwa Pakistan,

where the local Taliban at times banned girls from attending school.

Malala was fluent in English, Urdu and Pashta. She was educated by her father who is a poet, school owner and an educational activist himself, running a chain of private school known as the Khushal Public School. She wanted to become a doctor, but her father encouraged her to become a politician instead she was a pupil at Edgbaston High School in Birmingham from March 2013 to July 2017. In August 2017, she gained admission to Lady Margaret Hall, Oxford to study for a bachelor's degree in philosophy, politics and economics (PPE), so now she is settled in Birmingham, England, UK.

The blog records Yousafzai thoughts during the first battle of Swat, as military operation take place.

In Mingora, the Taliban had set an edict that no girl could attend school after 15 January 2009. The Taliban destroyed several more local schools. On 24 January 2009, Yousafzai wrote, "Our annual exams are due after the vacation but this will only be possible if the Taliban allow girls to go to school". Till Feb 2009 girl's school were still closed. Finally on 25th

Feb girl's school reopened. Her blog ended on 12th March 2009.

After the BBC diary ended, Yousafzai and her father were approached by New York Times reporter Adam B. about filming a documentary.

In October 2011, Archbishop Desmond Tutu, a South African activist, nominated Yousafzai for the International Children's Peace Prize of the Dutch International Children's Advocacy Group kid's rights foundation. She was the first Pakistani girl to be nominated for the award. She was also awarded Pakistan 1st National Youth Peace Prize two months later on 19 Dec 2011 by Prime Minister Yousaf Roza Gillani.

On 9th Oct 2012, a Taliban gunman shot Yousafzai as she rode home on a bus after taking an exam in Pakistan's Swat Valley. She was hit with one bullet which went through her head, neck and ended in her shoulder. The doctors performed a decompressive craniotomy on 11 Oct 2012. Yousafzai was moved to the Armed forces institute of cardiology in Rawalpindi. On 15th October, Yousafzai travelled to the UK for further treatment. She came out of her coma by 17th Oct 2012 then on 3 January 2013 she was

discharged from hospital. On 10 Oct 2014, Yousafzai was announced as the co-recipient of the 2014 Nobel Prize for her struggle against the suppression of children and young people and for the right of all children to education. She received the prize at the age of 17. She is the youngest and second Nobel Prize laureate in Pakistan.

Yousafzai was the subject of the 2015 documentary, "He Named Me Malala" and in 2017 a Hindi biopic film "Gull Makai" was announced. She authored a picture book, "Malala's Magic Pencil" which was illustrated by Kerascoet and published on 17th Oct 2017.

Activist Malala writes that "If we want a brighter future for them and for ourselves, we must invest in female education today".

–Shruti. S. Patil
F. Y. B. PHARM

FOOTPRINTS

One night I had a dream. I dreamed, I was walking along the beach with my dad. For each scene I noticed two of footprints in sand, one belonging to me and other to him. When the last scene of my life flashed before me I looked back at the footprints in sand and noticed that many times along the path of the life there was only one set of footprints and also noticed that it happened at the very lowest and the saddest time in my life. This really bothered me and I questioned Dad,

would you walk with me all the way? But have noticed that during the most troublesome time in my life, is there only one set of footprint. I don't understand why, I needed you most. You would leave me?

Then my dad replied, - my son, I love you, and I would never leave you during times and sufferings when you see only one set of footprints. It was then I CARRIED YOU.

- Suraj Kutre
T.Y. B. PHARM

Women Employment: Making The World A Better Place

We are in an age of women empowerment where women the world over are working shoulder to shoulder with men. They are now empowered to take decision about different aspects of their life and profession by giving equal rights to them in all like personal, social, economic, political and legal.

Women profess an independent outlook, whether they are living inside their home or working outside. They are gaining control over their lifestyle education and carrier. With steady increase in the number of working women, they have gained financial independence, which has given them confidence to lead their own lives and build their own identity. They are successfully taking up diverse profession to prove that they are second to none in any respect.

But while doing so, women also take care to strike between their commitment to their profession as well as their home and family. They are playing multiple roles of a mother, daughter, sister, wife and a working professional with harmony and ease with equal opportunities to work. They are functioning with a spirit of teamwork to carry all possible co-operations to the male

persons in meeting all deadlines and targets set in their respective profession.

Women empowerment is not limited to urban working women but women in even town and villages are now increasingly and making voices loud and clear in society. While it is true that women society do not face discrimination today unfortunately, many of them face exploitation and harassment which can be of various types: emotional, physics, mental and sexual. They are often subjected to rape, abuse and other forms of physical and intellectual violence.

As there are the good live examples which showed their power, ambitions and proved themselves to be a woman leading for nation. Such as the recent one 24 years old Avani Chaturvedi flew MiG-21 Bison for 30 min. in Gujarat's Jamnagar airbase and scripted history by becoming the first Indian Women fighter pilot to do so. Women empowerment in the true sense will be achieved only when there is attitudinal Change in society with regard to womenfolk, trading them with respect, dignity, fairness and equality. Let us hope, women empowerment spreads to progressive as well as backward areas of our vast country.

-Neha Patil

F. Y. M. Pharm (QA)

INDIAN WOMEN
ON THE WRONG WAY OF
EDUCATION

In the coming days, India is going to be the superpower in the world. The big thing behind it is the education. Education is one of the reasons that made the route for India to be superpower. Generally, India is known for an ancient history and women have been playing main role in our society. It is said that there is a woman behind the success of every man.

In an ancient India, there were strict rules for women, such as they should not go out of home after evening, they should not learn and many more. But in 19th century Jotiba Phule and Savitribai Phule started the education for women, but this education gave us more than it.

But now, it's time to think over it. Did education give us what we expected? Do you really think education has given us a big height? Mahatma Phule

started education and this education made Kalpana Chawla, Sunita Williams, and Lakshmi Bai Pandit from the various colleges. But at the same time, girls of the same colleges are in college parking with boys. They bunk a class and enjoy there. Once was the time when girls had their own rules. But now, all cafe and restaurants are full of girls and boys. Girls come to college and go to the movies. Is it fair?

There was a time, when women were wearing sarees but now, there is the fashion of wearing short clothes. Now do you really think, education has good effect on women in society? No. No .....I don't think that all girls and women are on the same way. Some are being proudly for us. But the only reason that makes them shameful is following foreign culture. India does not expect this effect. Should we live with our culture or want to go with foreigners??

-Raturaj. A. Warake

S. Y. B. Pharm

NEW CITY NEW LIFE

There's lot to know about new places you visit or wish to visit. New life means everything gets new. Shifting to a new city can be quite an ordeal, especially if it is your first stint in a huge city like Kolhapur. It is like getting new experience in life. Though I cannot deny the comfort living with parents brings with it, moving out of the house is an essential part of growing up, even if you have to say goodbye to everything you had come to call your own. So, here's my take on taking the big step of moving to a new city all by myself. Upon my arrival to the city, I was told to find a room in city. The first thing I noticed in Kolhapur was its language 'Kolhapuri language'. Hailing from a territory of Chhatrapati Shahu Maharaj, which is famous for its Kolhapuri Chappals which known all over the world. And also the Kolhapuri Tambda-Pandhra rassa, and spicy mouth wattering Kolhapuri Misal. Kolhapur's crude tone was a bit much for me to digest. But that's something one gets used to rather easily.

The city is blessed with the beautiful river Panchaganga which is the heart of Kolhapur. May be any season, river doesn't gets dried up. It's always ready to serve the people. And also the Kolhapur has the Chitra Nagri, by which the Marath Mola Tadhka is always on city. Kolhapur has also the golden quadrilateral passing through it i.e. the great India national highway, which connects the nation to the city. Kolhapur also has destination to visit- like the great Panhala fort of the raja Shiv Chhatrapati, and the famous Mahalakshmi temple. Also the city has the never drying the Rankala lake, situated in the heart of the city. The best time at the Rankala Lake is when you visit it with loved ones.

It was my college BVCOP, Kolhapur which is situated far away from the city between the small mountains at the countryside of Kandalgaon. It was good that I got admitted to this college because its best. After coming to college I realized the life without parents and colleagues. I after coming here made a new world of mine. I got new friends, new place to live. And also many places to see. It was not a big task to live without your parents and your best friends. But it is said that, "Old is gold". Like that some things couldn't be replaced my new world was my-mom ke hath ka khana. It's the most I miss.

The most exciting day of the week is the Saturday, because it's time to go home to your mom and dad. After all my entire world are my mom and dad.

My new life in city taught me many things. Like the first ever I sat in city bus was from Kolhapur bus stand to my college bus stop. It was much learning experience for me. And the next thing I learnt was that the outside food however good looking it may be, it will not replace my home food. And the other thing was that- bhuk lagi tooh kuch bhi khane ki tayari honi chahiye..!!

The best thing of Kolhapur I observed was its Ganesh festival. City's Ganesh festival was much more exciting than Pune. When Ganesh festive season is near to its peak, it is felt like as if Diwali is arriving. The decorations and the lights are just awesome. People are much more excited to watch the Ganpati idols.

Last but not least I was thankful to my mom and dad to believe in me. This is the city which teaches us to live our life.

-Omkar. S. Chothe
T.Y. B. Pharm

TIME

They say time is one of the most important things in life which is probably true. So what is time really? There is no time! We humans have made it up. It's a man-made invention. So when is it? We may know where we are but when are we? We see all the time zones are different and with different calendars and to make it perfect we add an extra day every four years. Keeping track of time isn't easy. For example a moment is approaching and is in the near future and is coming and is here and is gone just like that. So there is no now because everything that happens is in the near future or in the recent past. So if somebody were to ask me the time and they say, "What time is it?" then I'd have to say, "When? Now or when you asked me? We treat time vaguely and use vague terms like just now, right away, immediately, at once, no time at all, soon, sooner than you think(sooner than I think?!!!), before you know it(before I know it?!!!), forever, eternity and others. We use different periods of time daily of which I think 5 minutes is the most basic period of time which everyone chooses. We say just wait 5 minutes or give me 5 minutes which is all we need to do everything. We'd do anything for 5 minutes, like 5 more minutes of sleep or 5 more minutes of exam time or just 5 more minutes of TV or just give me 5 minutes and I'll get it done, we say. People

say, "Time waits for none" and "We should respect time" and other stuff.

I think time is what prevents everything from happening at once. Just imagine everything happening at once! It's unfathomable! The past, the present and the future is how we try to understand the concept of time. The present is the product of our past or history and is the reason for the future which we look forward to and hope for the best. We learn from our experiences which we earn at the cost of time. We measure time from the tiny micro seconds to centuries and eras as it extends from the miniature processes to the formation of rocks and as old as our planet goes and even at the start when everything began with the big bang. As compared to the vast events which have happened from two planets colliding and forming our planet to the first sign of life and dinosaurs and finally human life with all the historical events, industrial revolution, various inventions, our life seems somewhat insignificant in time. So instead of wasting our time we should do what makes us happy in our life and try to think what is important and what really matters...

-Amit. V. Tandulwadkar

T. Y. B. Pharm

LIFE

Life is a way rising star.....
 Which makes us a superstar,
 Keeps away from the home too far
 Life is a teacher
 Which prepares us for all test
 And we should always give our best
 Life is a school of full knowledge
 Whose pillars are father
 And roof is only mother
 Life is a pen drive
 Which needs to delete sorrows
 And needs to store joy and happiness
 Life is a fire
 Tries to keep us always warm
 But sometime it may harm
 Life is a game
 To win we needs to be always fit
 Efforts and hard works make you always hit
 Life is a sun
 As it rises life begins
 When its set life ends
 Life is a dream
 Which needs to be achieve all above
 And to shows our feelings in love

- Nikhil Patil
 F. Y. B. PHARM

**DIFFERENT TEACHERS IN
LIFE**

Tension teaches us to struggle
 Virtual people teaches us
 To show mercy to the poor
 Candle teaches us
 To burn for anybody
 Soldiers teaches us
 To battle for your country
 Science teaches us to
 Discover new things
 Baby birds teaches us to
 Fly with new wings
 Trees teaches us
 To give shade
 Punishment teaches us to avoid mistakes
 And mirror teaches us
 To face the reality

- Jyoti Patil
 F. Y. B. PHARM

THAT SAYS THAT

That says that we live only once
 I don't believe that true
 As we become different people
 Depending on what we go through
 From the day that we arrive on earth
 We grow, develop and change

So who can we remain as a one
 When nothing stays the same
 Some people are engaged by babies
 Seeing magic in all that they do
 Of course you always lived as a baby
 But that's no longer you
 Yesterdays you has gone away
 But do not mourn for her
 For you're all you all can be today
 She's just the girl you were

- Rasika Gondkar
 S. Y. B. PHARM

NATURE

Nature is also our teacher
 It can shape your future
 We can rest in her lap
 And also take in nap
 You shall never be harmful
 Because it is a powerful
 Don't make it angry
 It will make you hungry
 Nature does its own duty
 Therefore, you have got green beauty
 Make it hearty
 By going for its safety
 Nature is like a moon

Make it yours life boon,
 Nature is god creation
 And let us not cause its destruction

- Swati Dabhole
 F. Y. B. Pharm

TENSION, TENSION, TENSION

Man's nearest relation
 Children have tension
 Of the examination
 Teachers have tension of
 Completing portion
 Parent have tension
 Of their children admission
 Retired people are tensed about their
 patience
 Tension, Tension, Tension
 Minister has a tension
 Of the administration
 Doctors are tensed
 About patient operation
 Nation is tensed
 For the growth of pollution
 Tension, Tension, Tension
 How wide spread is tension and
 Has a became todays fashion
 The great enemy of man which

Brings him in to agitation

Tension, Tension, Tension

- Tejashree Mane
S. Y. B. PHARM

EXAM – A CRICKET
MATCH

Pen is a bat

Question is a ball

Writing material is a pad

Student is a batsman

Papers setter is a baller

Marks are the runs

Exam hall is a pitch

Examiner is the umpire

Moderator is the third umpire

Hard question is bouncer

Good answer is a boundary

Close marking is the best fielding

Copy is a independent shot

First class is a half century

Caught during copying is run out

Wrong answer is bowled

Mark sheet is score board

Wrong question is no ball

-Adinath. M. Tandale

S. Y. B. PHARM

AN INTROSPECTION

Always concentrate on what you are
learning,

Never think what you are immediately
gaining

Hard work is more important than
resolutions

Be careful, concentrate upon good actions

Think in resolution what you want to be,

Fix your mind, never get distracted from it

Consider everything gradually and ease

As mind is every restless and without so
calledPeace

Introspect into the weakness of your
personality

Try to overcome and do not give them
opportunity

To grow faster and hinder your mirth

Leave the rest to god to give you worth

-Neha Patil
T.Y. B. PHARM

TO END ALL TERRORISM

The world is in mourning, because of
 Terrorist attacks,
 But the world would fight back and stop
 them in
 Their tracks,
 I don't know what pleasure they get in
 causing
 So much hell,
 We should all leave together in piece we all
 will dwell
 All around carnage bodies are everywhere,
 All lines have such a great pain it like heal
 on earth
 Why can't the terrorists all repent and date a
 glorious rebirth?
 The sky is cloudy the sun disperse,
 The moon is also trembling trying to height
 its fear
 What has gone so badly wrong and why all
 this hate?
 Can't we all live in peace and love we all
 can create?
 Killing souls nothing it creates more terrible
 hated,
 Let's all pray together as prayer and peace is
 sacred
 O god! In heaven we pray to you send us
 All some hope
 Or, do we need to send you a letter- in peace

Sealed envelope?

To end this misery and eradicate all evil and
 bring

Happiness to all

– Mrinalini Rajak

T. Y. B. PHARM

I DON'T KNOW WHAT TO SAY?

I was feeling the May, For Which I'd gone
 on the Bay....

It was the hot summer did I mention....

She came to talk about our relation.....

I was confuse, what to SAY? .....

She was speaking and I was taking the Sun
 Bath.....

She spoke for more than half hour .....

And my mind was totally on the Bay....

She asked me then what's your decision....

I was totally confused, what to SAY? .....

It was the golden ray that I was enjoying at
 the Bay...

There was the flock of birds Jay, which were
 in the Array....

I was thinking to stay, but situation was on
 the Fray...

Were again, I was confuse what to SAY? ....

There was lot many things to say, but she
 was on the Astray.....

She was thinking that she was the Prey...

She called me a Slay, but my heart was at
 the Quay....

I was the reason for her sadness like the
 Aweigh...

I don't know what to SAY?

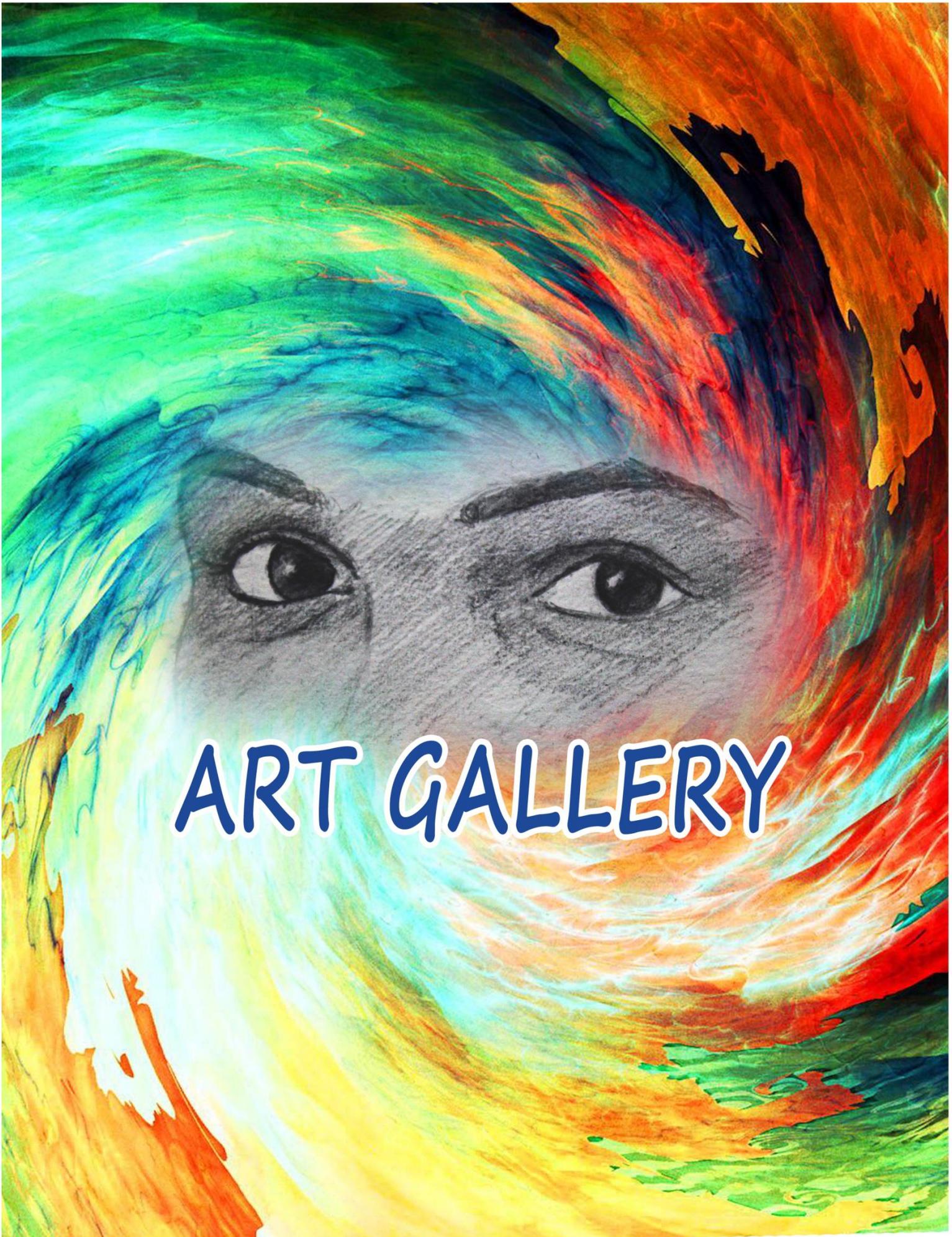
She said so I think it's over, but my heart
said Nay...
I said SORRY, my heart actually was on the
Sleigh...
I was feeling like Hay, but actually I got an
Archway...
My heart said now I really don't know what
next to SAY? ...

I just sway to her, pushed a few stray hairs
from her face....
She Splay her hands on my shoulder, kept
her head on me...
She looked at me like baby and said I LOVE
YOU...
Finally I get my love back and I just said
yeah....
My heart again said in this situation also I
don't know what to SAY? ...

-By Abhod. V. Salvi

T. Y. B. Pharm

ART GALLERY

Vijaya Chougale
S.Y. B.pharm

Mansi Jadhav, S.Y. B.pharm

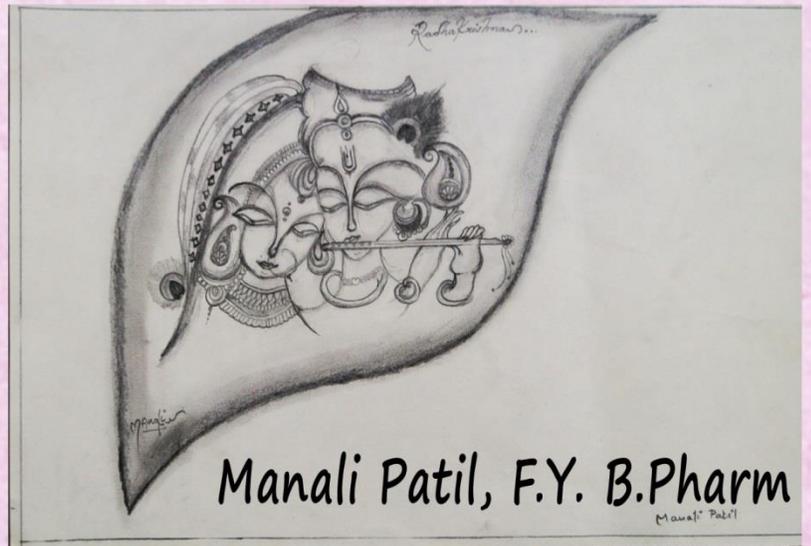
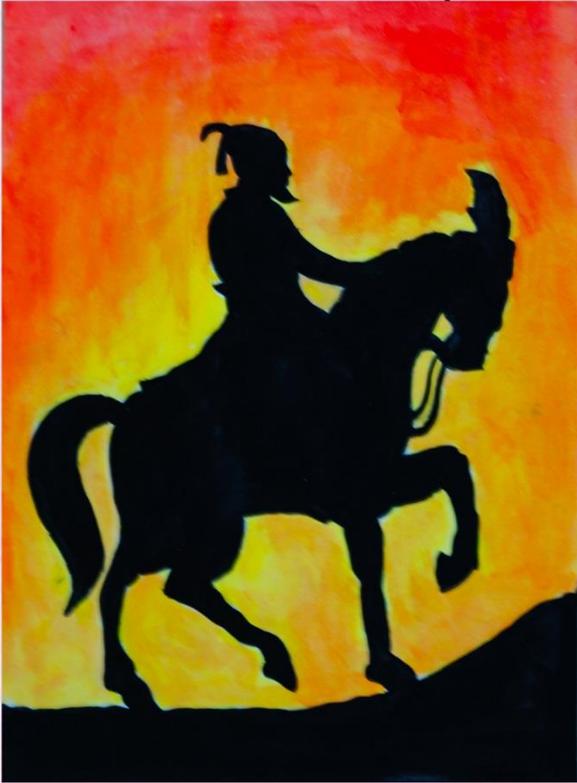

Nagesh Nilawar, F.Y. B.Pharm

Rajeshree Gavali, F.Y. B.Pharm

Neha Desai, S.Y. M.pharm

Manali Patil, F.Y. B.Pharm

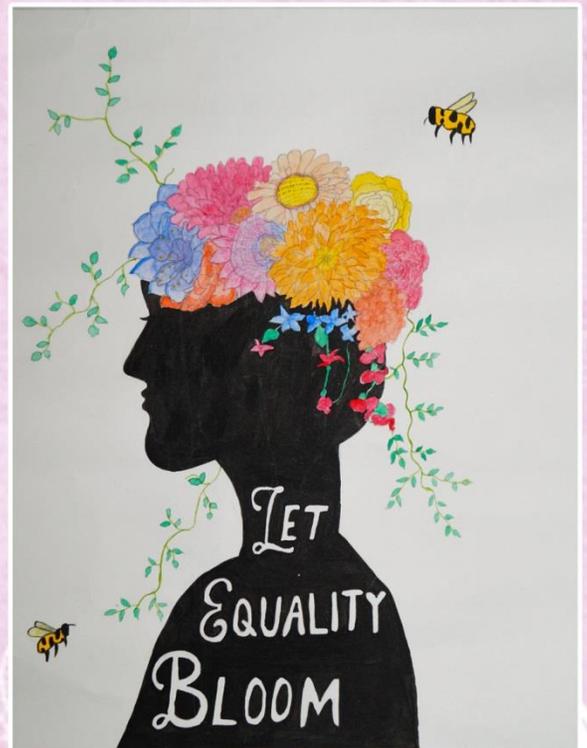
Vrushali lad, T.Y. B.pharm

Rushikesh Bhujbal,
S.Y.B.pharm

Pooja Pise, F.Y. B.pharm

Shruti Patil, F.Y. B.Pharm

Mrs. Rameshwari Kulkarni

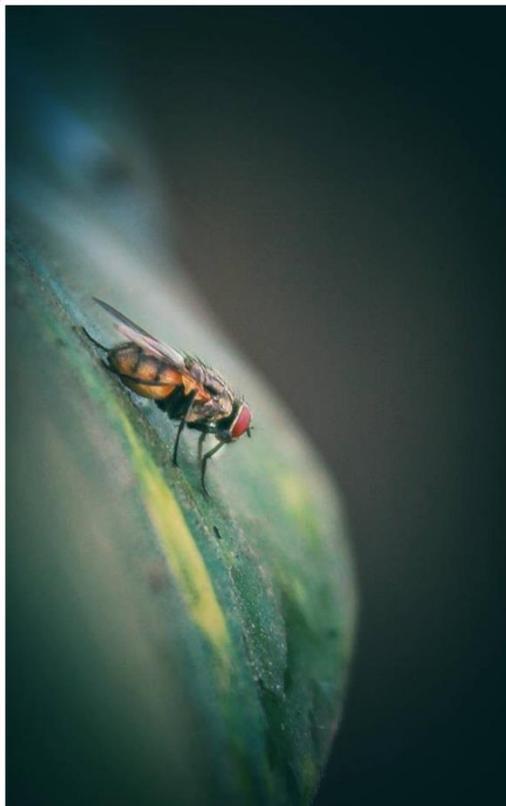
Vishwajeet Kore, Final year B.pharm

PHOTO GALLERY

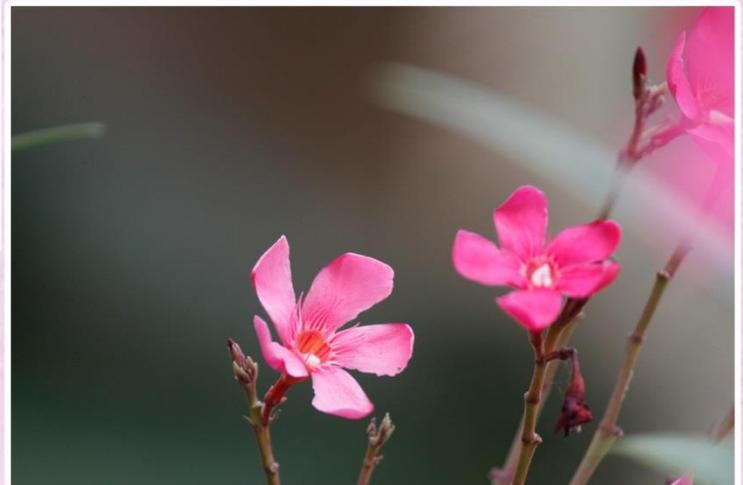
Nisha Desai, S.Y. B.Pharm

Apurv Gadgil, T.Y. B.Pharm

Shweta Kitture, Final Year B.pharm

© ConstantinE Photography

© ConstantinE Photography

Vishwajeet Kore,
Final year B.pharm

© ConstantinE Photography

© ConstantinE Photography

Vaibhav Khade, F.Y. M.Pharm

Mr.Sunil Mali

Memories

STAFF MEMBERS

NON TEACHING STAFF

FIRST YEAR B.PHARM

SECOND YEAR B.PHARM

THIRD YEAR B.PHARM

FINAL YEAR B. PHARM

MASTER OF PHARMACY

DEPARTMENT OF PHARMACEUTICS

DEPARTMENT OF QUALITY ASSURANCE

DEPARTMENT OF PHARMACEUTICAL CHEMISTRY

STUDENT COUNCIL

Co and Extra
Curricular Activities

*Sports
week*

GPAT CRACKERS

CAMPUS RECRUITMENT

SPARKLE 2018

SOCIAL ACTIVITIES

I
N
D
U
S
T
R
I
A
L

V
I
S
I
T

ACHIEVEMENTS IN COMPETITIONS

WORKSHOP

Departmental Profiles

Department of Pharmaceutics

Research Projects Undertaken	11
Research grants Received	32.67 Lacs
Books Published	13
Ph. D. completed & pursuing staff	07
PG Awarded	120
Patents Filed	16 (Filed), 01 (Granted)
Publications	228
Presentations	196
Cumulative Impact Factor	>45
Cumulative H-index	26
Prizes and Awards	14

Department of Pharmaceutical Chemistry

Research Projects Undertaken	17
Research Grants Received (Rs.)	45 Lacs
Books Published	06
Ph. D. completed & pursuing staff	08
PG Awarded	144
Patents Filed	07
Publications	240
Presentations	148
Cumulative Impact Factor	> 48
Cumulative H-index	25

Department of Pharmacology

Research Projects Undertaken	03
Research Grants Received (Rs.)	4.1 Lacs
Ph. D. completed & pursuing staff	02
PG Awarded	12
Publications	25
Presentations	30
Prizes and Awards	03

Department of Pharmacognosy

Research Projects Undertaken	06
Research Grants Received (Rs.)	1.2 Lacs
Books Published	01
Ph. D. completed & pursuing staff	02
PG Awarded	24
Patents Filed	02
Publications	63
Presentations	122
Cumulative Impact Factor	>20
Cumulative H-index	12
Prizes and Awards	15

Bharati Vidyapeeth College of Pharmacy, Kolhapur

About Institute

Bharati Vidyapeeth College of Pharmacy, Kolhapur established in 1996, has been accorded status of lead college by Shivaji University, Kolhapur and conducts Bachelor of Pharmacy and Master of Pharmacy in Pharmaceutical Chemistry, Pharmaceutics and Quality Assurance. The college is a recognized Ph. D research center of Shivaji University, Kolhapur and Bharati Vidyapeeth Deemed University, Pune.

Highlights

- Ranked 5th in Maharashtra & 25th in India (2016) by NIRF, MHRD, Govt. of India.
- Ranked 8th in Maharashtra & 36th in India (2017) by NIRF, MHRD, Govt. of India.
- Rank Band 51-75 in India (2018) by NIRF, MHRD, Govt. of India.
- Lead Pharmacy College of Shivaji University, Kolhapur since 2005 till date.
- Five faculties awarded Adarsha Shikshak Puraskar by Shivaji University, Kolhapur.
- Team of student caring, dedicated, dynamic and highly qualified faculty.
- Approved research center for PG and Ph.D. in pharmacy.
- Excellent academic, research, extracurricular and Social track record.
- Special guidance cell for GPAT, GRE, TOFEL, IELTS, MPSC & UPSC exam.
- Interactive training and placement cell with 100% student placements.
- Modern computer laboratory with LAN and 24 hours internet facilities.
- Registered College Alumni promoting professional objectives of student.
- Ragging free campus under CCTV surveillance and 24 hour security service.

ART BY:
Mrs. Rameshwari Kulkarni

ART BY: **Mr. V. T. Pawar**